

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО
СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ**

**НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

для студентів II та III курсів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
заочної форми навчання
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2025**

Методичні матеріали до вивчення навчальної дисципліни «Трудове право та право соціального забезпечення» для студентів II та III курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної форми навчання галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: О.Г. Серeda, О. М. Слюсар та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2025. 110 с.

У к л а д а ч і: О. Г. Серeda,
А. М. Слюсар,
О. А. Яковлєв,
І. А. Вєтухова,
Д. М. Кравцов,
Я. В. Свїчкарьова,
І. В. Зїноватна,
О. В. Соловйов,
І.П. Жигалкін.

ВСТУП

Трудове право та право соціального забезпечення – одна з фундаментальних навчальних дисциплін. Предметом трудового права є трудові та пов'язані з ними суспільні відносини у сфері праці, а права соціального забезпечення – суспільні відносини щодо соціального захисту населення.

Засвоєння дисципліни відбувається за усіма формами навчального процесу, а саме: лекції, практичні заняття, колоквиуми, індивідуальні навчально-дослідницькі завдання, консультації, самостійна робота студентів, що забезпечені програмою, відеолекціями, текстами лекцій, завданнями, тестами, базами даних юридичної практики тощо.

Підсумковою формою контролю знань студентів у IV семестрі є залік за результатами ПК, а у V – іспит.

Мета вивчення дисципліни – оволодіння теоретичними положеннями трудового права та права соціального забезпечення, опанування законодавства, що регламентує відповідні суспільні відносини, напрацювання умінь правильного застосування його норм.

Студенти п о в и н н і

з н а т и:

- основні положення Конституції України, Кодексу законів про працю України, законодавства у сфері соціального захисту населення, рішень Конституційного Суду України, стан судової практики з питань застосування трудового та соціально-забезпечувального законодавства;

- предмет, метод, систему і принципи трудового права та права соціального забезпечення, зміст його основних інститутів;

- сферу дії законодавства про працю та соціальний захист населення;

у м і т и:

- правильно визначати характер і зміст правовідносин у сфері праці та соціального забезпечення;
- точно розуміти зміст правової норми;
- правильно застосовувати нормативно-правовий матеріал до конкретних суспільних відносин;
- тлумачити чинне законодавство про працю та соціальний захист населення;
- надавати проведеній роботі належної форми (письмове рішення, складання документа тощо);
- аналізувати тенденції юридичної практики та оцінювати їх з точки зору відповідності чинному законодавству.

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри трудового
права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 8
від 20 лютого 2025 р.)

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

**I. ПРЕДМЕТ, ДЖЕРЕЛА ТА СУБ'ЄКТИ ТРУДОВОГО
ПРАВА.**

ДОГОВОРИ У СФЕРІ ПРАЦІ ТА УМОВИ ПРАЦІ

Предмет, метод, система і функції трудового права. Поняття «праця», ознаки найманої праці. Трудове право України як самостійна галузь права, її співвідношення з суміжними галузями права. Предмет трудового права. Класифікація суспільних відносин, що складають предмет трудового права. Поняття та види правовідносин у сфері праці. Поняття, ознаки та загальна характеристика трудових правовідносин. Сторони і зміст трудових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин. Метод трудового права та його особливості. Функції трудового права. Поняття і загальна характеристика принципів трудового права. Класифікація принципів трудового права, їх реалізація у нормах трудового права. Система трудового права як галузі права і науки. Співвідношення системи трудового права та системи

законодавства про працю.

Джерела трудового права. Поняття і види джерел трудового права. Внутрішні джерела трудового права. Зовнішні джерела права. Локальні нормативні акти: поняття, види, особливості розробки і прийняття. Сфера дії норм трудового права. Єдність і диференціація правового регулювання праці.

Суб'єкти трудового права. Поняття «суб'єкти трудового права». Види суб'єктів трудового права. Працівники як суб'єкти трудового права, трудового договору, трудових правовідносин. Правовий статус роботодавців. Трудовий колектив підприємства, установи, організації та його представники. Профспілкові організації та їх органи як суб'єкти трудового права, основні їх функції у соціально-економічній сфері. Представники роботодавців та їх повноваження. Держава та її органи як суб'єкти трудового права.

Соціальний діалог у сфері праці. Соціальний діалог як механізм реалізації соціального партнерства. Рівні та сторони соціального діалогу. Форми здійснення соціального діалогу. Зміст і порядок укладення колективних угод. Поняття і зміст колективного договору. Порядок укладення колективного договору. Реєстрація колективних угод і договорів. Контроль за виконанням колективного договору. Відповідальність за порушення і невиконання умов колективного договору.

Зайнятість і працевлаштування. Поняття «зайнятість населення» і напрями державної політики у відповідній сфері. Правовий статус безробітних, порядок їх реєстрації, перереєстрації та ведення обліку. Поняття «підходяща робота». Порядок визначення квоти робочих місць для працевлаштування громадян, що неконкурентоспроможні на ринку праці. Органи, які здійснюють працевлаштування, та їх правовий статус. Відповідальність за порушення законодавства про

працевлаштування. Необґрунтована відмова у прийнятті на роботу.

Трудовий договір. Поняття і зміст трудового договору. Форма і строк трудового договору. Види трудового договору. Порядок укладення трудового договору. Необґрунтована відмова у прийнятті на роботу. Оформлення трудової книжки.

Зміна умов трудового договору. Поняття і види переведень на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце. Зміна істотних умов праці.

Відсторонення працівника від роботи.

Поняття «припинення трудових правовідносин» і «розірвання трудового договору». Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація. Припинення трудових правовідносин за підставами, в яких присутня взаємна воля сторін. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються з ініціативи роботодавця. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.

Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору.

Припинення трудових правовідносин у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу.

Порядок оформлення звільнення. Строки розрахунку зі звільненим працівником. Вихідна допомога.

Робочий час і час відпочинку. Поняття та види робочого часу. Принципи і методи регулювання робочого часу. Поняття й види режиму робочого часу. Характеристика робочого часу нормальної тривалості, скороченого та неповного. Облік робочого часу. Робота понад встановлену

тривалість робочого дня (надурочні роботи, чергування). Випадки та порядок залучення до робіт понад встановлену тривалість.

Право на відпочинок та його гарантії. Поняття і види часу відпочинку. Щорічні відпустки працівників та їх види. Порядок надання відпустки, подовження, перенесення та відкликання з відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати.

Оплата праці. Поняття, функції і принципи оплати праці. Методи правового регулювання оплати праці. Тарифна система оплати праці. Поняття «заробітна плата», її структура. Мінімальна заробітна плата та індексація заробітної плати. Форми виплати заробітної плати. Строки, періодичність і місце виплати заробітної плати. Гарантії в оплаті праці для працівників при відхиленні від нормальних умов праці. Обчислення середньої заробітної плати. Обмеження відрахувань із заробітної плати.

Поняття гарантій та види гарантій. Поняття й види компенсацій. Порядок надання гарантійних і компенсаційних виплат і їх розмір.

Професійний розвиток працівників. Поняття, функції та принципи професійного розвитку працівників. Професійне навчання працівників та його види. Права та обов'язки роботодавця з підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Права працівників на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації. Порядок оплати за час виробничого навчання, перекваліфікації, а також при навчанні іншим професіям. Гарантії та компенсації працівникам, направленим на підвищення кваліфікації. Атестація працівників.

Охорона праці. Поняття «охорона праці» та її зміст. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці під час

укладення трудового договору та під час роботи. Правове регулювання організації охорони праці на виробництві. Правовий статус служби охорони праці на підприємстві. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді. Навчання, інструктаж і перевірка знань працівників з питань охорони праці. Атестація робочих місць за умовами праці.

Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Розслідування нещасних випадків невиробничого характеру.

II. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Дисципліна праці. Поняття «дисципліна праці» й методи її забезпечення. Внутрішній трудовий розпорядок підприємств, установ, організацій. Статути та положення про дисципліну для окремих категорій працівників. Заохочення за успіхи у роботі, порядок їх застосування.

Поняття й види дисциплінарної відповідальності. Поняття та склад дисциплінарного проступку. Загальний порядок притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності. Строки і порядок застосування дисциплінарних стягнень, порядок їх зняття. Особливості застосування дисциплінарних стягнень для окремих категорій працівників. Юридичне значення заходів громадського впливу та громадських стягнень.

Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Поняття і функції матеріальної відповідальності, її відмінності від майнової відповідальності осіб в інших галузях права. Взаємні обов'язки працівника та роботодавця у трудових правовідносинах щодо дбайливого ставлення до майна підприємства, установи, організації.

Підстава й умови матеріальної відповідальності

працівників. Випадки, що виключають матеріальну відповідальність працівників. Види матеріальної відповідальності. Випадки повної матеріальної відповідальності. Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її випадки. Договори про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Підстави й порядок укладення договорів про повну колективну (бригадну) матеріальну відповідальність.

Порядок визначення розміру заподіяної шкоди. Строки притягнення працівників до матеріальної відповідальності. Обставини, які підлягають урахуванню при визначенні розміру шкоди та його зменшенню. Порядок покриття шкоди.

Матеріальна відповідальність роботодавця перед працівником.

Трудові спори. Поняття «трудовий спір». Види трудових спорів. Причини й обставини виникнення трудових спорів. Принципи розгляду трудових спорів. Індивідуальні трудові спори. Органи, що розглядають індивідуальні трудові спори. Особливості розгляду окремих видів трудових спорів. Врегулювання трудових спорів шляхом медіації. Порядок, строки, виконання рішень КТС. Особливості виконання судових рішень по трудових спорах.

Поняття колективних трудових спорів, їх предмет, сторони. Порядок мирних процедур розв'язання колективних трудових спорів. Правове положення незалежного посередника. Правове положення Національної служби посередництва і примирення. Примирна комісія, її склад і компетенція. Трудовий арбітраж, його склад і компетенція.

Право на страйк і його обмеження. Здійснення права на страйк. Гарантії та правове положення працівників у зв'язку з проведенням страйку. Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори.

Особливості регулювання праці окремих категорій

працівників. Особливості правового регулювання праці жінок. Особливості правового регулювання праці неповнолітніх. Особливості правового регулювання праці осіб зі зниженою працездатністю. Правове регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням.

Предмет, принципи та джерела права соціального забезпечення. Поняття та функції соціального забезпечення. Види й організаційно-правові форми соціального забезпечення. Предмет права соціального забезпечення. Правовідносини у сфері соціального забезпечення: поняття, види правовідносин та їх загальна характеристика. Поняття та особливості методу права соціального забезпечення. Відмежування права соціального забезпечення від суміжних галузей права.

Поняття і загальна характеристика принципів права соціального забезпечення.

Поняття і види джерел права соціального забезпечення. Акти міжнародно-правового регулювання соціального забезпечення. Закони України як джерела права соціального забезпечення. Підзаконні акти в системі джерел права соціального забезпечення. Акти соціального партнерства як джерела права соціального забезпечення. Значення актів Конституційного Суду України та судової практики для правового регулювання відносин у сфері соціального забезпечення.

Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Система пенсійного забезпечення в Україні. Суб'єкти солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Поняття і значення страхового стажу як умови призначення пенсії. Порядок обчислення страхового стажу.

Умови і порядок призначення пенсії за віком. Умови і порядок призначення пенсії по інвалідності. Умови і порядок призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника.

Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Недержавне пенсійне забезпечення.

Спеціальне пенсійне забезпечення. Поняття і види спеціального пенсійного забезпечення. Пенсійне забезпечення за особливостями професійного статусу. Пенсійне забезпечення за особливостями соціального статусу. Пенсії за особливі заслуги перед Україною. Спеціальне пенсійне забезпечення за віком. Пенсійне забезпечення за вислугу років окремих професій і окремих галузей економіки.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Поняття, принципи та види загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Види та порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Страхові виплати та соціальні послуги в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: види, загальна характеристика, порядок призначення, перерахунку, припинення та відмова у наданні.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Право громадян на матеріальне забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття. Принципи, суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття.

Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю. Підходяща робота. Види соціальних послуг. Припинення, відкладення виплат матеріального забезпечення на випадок безробіття та скорочення їх тривалості.

Державні соціальні допомоги. Поняття та види державних соціальних допомог. Державні допомоги сім'ям з дітьми: види та порядок призначення. Підстава та порядок призначення допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами. Право на допомогу при народженні дитини, умови її призначення.

Поняття малозабезпеченої сім'ї та порядок реалізації її права на державну соціальну допомогу. Умови призначення державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю.

Допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю. Державна соціальна допомога постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій.

Соціальні послуги. Поняття й види соціальних послуг. Порядок надання та отримання соціальних послуг.

Волонтерська діяльність у сфері надання соціальних послуг.

Соціальні послуги, що надаються фізичним особам органами соціального захисту населення. Реабілітаційні послуги особам з інвалідністю. Надання соціальних послуг бездомним і безпритульним дітям.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
	Усього	У тому числі		
		Лекції	Практич ні	Самостій на робота
Тема 1. Предмет, метод, система та функції трудового права	8	2	-	6
Тема 2. Джерела трудового права	6	-	-	6
Тема 3. Суб'єкти трудового права	6	-	-	6
Тема 4. Соціальний діалог. Угоди з соціально-економічних питань та колективні договори	6	-	-	6
Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування	6	-	-	6
Тема 6. Поняття, зміст, види, порядок укладення та припинення трудового договору	26	2	2	22
Тема 7. Зміна умов трудового договору	10	-	-	10
Тема 8. Правове регулювання робочого часу Час відпочинку.	4	-		4

Тема 9. Правове регулювання оплати праці	2	-	-	2
Тема 10. Правове регулювання охорони праці в Україні	2	-	-	2
Тема 11. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність за нормами трудового права	10	-	-	10
Тема 12. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору	10	-	-	10
Тема 13. Трудові спори	14	2	2	10
Тема 14. Предмет, принципи та джерела права соціального забезпечення	8	2	-	6
Тема 15. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	17	-	2	15
Тема 16. Спеціальне пенсійне забезпечення	10	-	-	10
Тема 17. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування	10	-	-	10
Тема 18. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття	4	-	-	4
Тема 19. Державні соціальні допомоги. Соціальні послуги.	6	-	-	6
Усього годин / кредитів ECTS	165 /5,5	8	6	151

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Т е м а 1. Предмет, метод, система і функції трудового права

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Трудове право України як самостійна галузь права. Взаємозв'язок трудового права з іншими галузями права – конституційним, цивільним, адміністративним, кримінально-виконавчим, господарським, правом соціального забезпечення.
2. Предмет трудового права.
3. Класифікація суспільних відносин, що складають предмет трудового права.
4. Метод трудового права, його особливості.
5. Співвідношення імперативних та диспозитивних елементів у структурі методу трудового права.
6. Функції трудового права.
7. Система трудового права як галузі права і науки. Загальна й Особлива частини, їх співвідношення.

Список літератури за темою

Гетьманцева Н. Д. Особливості правового регулювання трудових відносин: монографія. Чернівці. 2015. 592 с.

Горбачова К.М. Теоретико-правові аспекти формування системи трудового законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 179–184.

Жернаков В. В. Предмет трудового права та сфера дії законодавства про працю України: теоретичні проблеми і тенденції. *Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення*: зб. наук. пр. до 80-річчя проф. Р. І. Кондратьєва. Хмельницький: Вид-во Хмельн. ун-ту упр. та права, 2007. С. 44–48.

Заборона дискримінації – основна засада правового регулювання відносин у сфері праці: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Юрайт, 2013. 360 с.

Іншин М. І., Щербина В. І. Сучасне бачення предмета трудового права України. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 201–208.

Козуб І. Місце трудового права в системі права України. *Юридична Україна*. 2011. № 2. С. 57–61.

Кондратьєв Р. І. Основні функції трудового права в умовах ринкових відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 7. С. 156, 157.

Пилюпенко П. Д. Проблеми теорії трудового права: монографія. Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 1999. 214 с.

Процевський О. І. Методологічні засади трудового права: монографія. Харків: ХНАДУ, 2014. 260 с.

Процевський В. О. Приватно-правове і публічно-правове регулювання соціально-трудових відносин: монографія. Харків: ХНАДУ, 2012. 332 с.

Процевський О. І. Функції трудового права в сучасних умовах господарювання. *Право України*. 2011. № 2. С. 223–234.

Середа О. Г. Державно-правовий механізм захисту прав працівників в умовах інтеграції України до Європейського Союзу: теорія і практика: монографія. Харків: Право, 2018. 472 с.

Середа О., Кушніренко А. Актуальні питання гендерної рівності у трудовому праві України в умовах Євроінтеграції. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. № 83. С. 217–224.

Середа О.Г., Жернаков В.В. Свобода у сфері праці: проблеми розуміння й правового забезпечення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 189–194.

Середа О.Г., Бурнягіна Ю.М. Особливості правового регулювання службово-трудоких відносин державних службовців у сучасних умовах. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. С. 333–336.

Середа О.Г., Митчик Д.Р. Актуальні питання подолання гендерної дискримінації у сфері праці: міжнародні стандарти та вітчизняний досвід. *Науково-практичний журнал «Європейські перспективи»*. Спеціалізоване видавництво. 2023. №4. С. 111–119.

Середа О.Г., Сільченко С.О. Диференціація як принцип правового регулювання трудових відносин професійних спортсменів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. № 2. С. 52–55.

Chupryna, Y., Murtishcheva, A., Kravtsov, D., Poproshaieva, O., & Zakomorna, K. (2021). Constitutional guarantees of the right to work due to the COVID-19 pandemic. *Amazonia Investiga*, 10 (41), p. 199-210. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.41.05.20>;

Yaroshenko O. M., Sliusar A. M., Sereda O. H., Zakrynytska V. O. Legal relation: The issues of delineation (on the basis of the civil law of Ukraine). *Asia Life Sciences*. 2019. (2). P. 719–734.

Тема 2. Джерела трудового права

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Джерела трудового права: сутність та класифікація.
2. Конституція України як основне джерело трудового права.
3. Міжнародні договори про працю, конвенції, рекомендації МОП у галузі праці, їх співвідношення з законодавством України.
4. Кодекс законів про працю України. Закони та підзаконні нормативно-правові акти як джерела трудового права.
5. Акти соціального партнерства: угоди і колективні договори.
6. Локальні нормативно-правові акти: поняття, види, особливості.
7. Значення рішень Конституційного Суду України.
8. Юридична природа правового висновку касаційного суду. Правові позиції як джерела трудового права та їх значення для формування судової практики.
9. Сфера дії норм трудового права. Дія нормативних актів у часі, просторі та за колом осіб.
10. Єдність та диференціація правового регулювання праці.

Список літератури за темою

Kiselyova, E., Kravtsov, D., Yermak, O., Kozhyna, A. and Stovolos, N. (2023). Implementation of EU Standards in the Labor Sphere while Establishing the New Labor Code of Ukraine.

Вишновецька С. Судова практика та її роль у розвитку трудового законодавства України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 87-91.

Грекова М. М. Визначення поняття та ознак міжнародних трудових стандартів. *Право України*. 2008. № 4. С. 50–53.

Вісьтак М. Я. Види міжнародно-правових актів, що є джерелами трудового права України. Університетські наукові записки. 2009. № 1. С. 171–175.

Срьоменко В. В. Колізії між Конституцією та іншими актами трудового права. *Вісник Академії правових наук України*: зб. наук. пр. 2009. № 4 (59) С. 144–153.

Срьоменко В. В. Галузева належність правових норм конвенцій МОП та їх застосування в трудовому праві. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 110 № С. 74–83.

Срьоменко В. В. Поняття та види колізій в правовому регулюванні трудових та пов'язаних з ними відносин. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 3 С. 79–85.

Жернаков В. В. Міжнародний аспект правового регулювання соціально-трудових відносин. *Право України*. 2002. № 4. С. 59–63.

Жигалкін П. І., Прилипко С. М., Ярошенко О. М. Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці: монографія. Харків: Вид-во ПП «ФІНН», 2008. 544 с.

Кіт О. І. Місце актів органів судової влади у системі джерел сучасного трудового права. *Вісник Львівського університету*. Сер. Юрид. 2011. Вип. 54. С. 267–273.

Козуб І. Джерела і форми трудового права: розмежування понять. *Юридична Україна*. 2011. № 1. С. 56–60.

Коляда Т. Соціально-правове положення неповнолітніх як підстава диференціації правового регулювання їх трудової діяльності. *Право і безпека*. 2004. № 3. С. 143–145.

Комаренко А. М. Судовий прецедент як джерело трудового права України. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. 2014. Т. 19, Вип. 1. С. 80–88.

Костюк В. Л. Правові акти Конституційного Суду України у системі джерел трудового права. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 13. С. 18–23.

Костюченко О. Є. Гармонізація трудового права України із законодавством ЄС у контексті забезпечення інтересів працівників. *Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юрид. науки»*. 2017. № 6, т. 1. С. 130–134.

Костюченко О. Є. Правові підходи до розкриття сутності трудових прав у Європейській соціальній хартії (переглянутій). *Міжнародний науковий журнал «Верховенство права»*. 2018. № 1. С. 148–154.

Кузьменко В.В. Поняття і суть правового звичаю в системі джерел трудового права України. *Держава та регіони*. Серія: Право, 2020 р., № 1 (67) том 2. С. 33–40.

Могілевський Л. В. Характеристика окремих джерел трудового права. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2016. Вип. 1(2). С. 82–85.

Мельник К. Ю. Єдність та диференціація норм трудового права. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2009. № 872. Серія «Право». Вип. 6. С. 274–278.

Ніколенко А. Міжнародні договори у системі джерел трудового права України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 71–75.

Островерх А. М. Вплив конвенцій Міжнародної організації праці на трудове право України в сучасний період. *Альманах міжнародного права*. 2021. Вип. 24. С. 43-50.

Панкевич І. М. Локальні норми в системі трудового права України. *Форум права*. 2018. 53 (5). С. 59–65.

Погребняк О. Ю. Місце актів Міжнародної організації праці в системі джерел трудового права. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2016. Вип. 3. Том 1. С. 116–119.

Сахнюк В. В. Роль та місце судового прецеденту у системі джерел національного права. *Молодий вчений*. № 5.1 (45.1). 2017. С. 119-122.

Середа О.Г., Бурнягіна Ю.М. Особливості співвідношення локального й централізованого регулювання оплати праці в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 137-140.

Чижмарь Ю.В. Джерела трудового права та їх характеристика. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: *Право*. 2018. Вип. 5. С. 38-41

Юшко А. М., Швець Н. М. Міжнародні соціальні стандарти: навчальний посібник. Х., 2013. 121 с.

Ярошенко О. До питання про співвідношення норм міжнародного і національного трудового права. *Право і безпека*. 2004. № 3. С. 192–194.

Ярошенко О. М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України: монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. 456 с.

Ярошенко О. М. Значення актів Конституційного Суду України для регулювання трудових відносин. *Проблеми законності*, 2008. Вип. 98. С. 54–63.

Ярошенко О. М. , Іншин М.І. Система джерел трудового права України: проблема гармонійного поєднання

приватного і публічного. *Право України*. 2019. № 2. С. 148-161.

Яцкевич І. І. Поняття та особливості міжнародно-правового регулювання юридичних гарантій у сфері праці. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2014. № 2 (10). С. 2-15.

Т е м а 3. Суб'єкти трудового права

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття суб'єктів трудового права. Їх класифікація.
2. Трудова правосуб'єктність працівника: виникнення, зміст і припинення, випадки обмеження.
3. Роботодавець як суб'єкт трудових правовідносин. Ознаки трудової правосуб'єктності роботодавця.
4. Трудовий колектив підприємства, установи, організації та його представники як суб'єкти трудового права.
5. Профспілкові організації та їх органи як суб'єкти трудового права.
6. Державні органи як суб'єкти трудового права.

Список літератури за темою

Галкіна Н.М. Окремі аспекти правового регулювання праці державних службовців. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: "Юридичні науки". 2022. № 5 (51). <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2022-5-8043>

Держава та її органи як суб'єкти трудового права: теоретико-прикладний нарис: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Право, 2014. 288 с.

Домашні працівники – спеціальні суб'єкти трудового права України: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Юрайт, 2014. 192 с.

Костюк В. Трудова правосуб'єктність як основна правова властивість суб'єктів трудового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 8. С. 35–39.

Костюк В. Л. Трудовий колектив: окремі проблеми законодавчого закріплення трудової правосуб'єктності. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2011. Т. 116. С. 84–86.

Кравцов Д. Професійно-правова відповідальність працівників правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2024. № 10, С. 178-181

Луценко О.Є. Захист трудових прав працівників, обраних на виборні посади: актуальні проблеми правозастосування, Харків, 2022

Луценко О.Є. Правове регулювання приватності працівників у Сполучених Штатах Америки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1. 2023. С. 254-258. <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/42.pdf>

Луценко О.Є. Правове регулювання захисту персональних даних працівників за GDPR. *Право і суспільство*. № 2. 2023. Т. 2. С. 134-141. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/2_2023/part_2/20.pdf

Середа О.Г., Бурнягіна Ю.М. Особливості правового регулювання службово-трудових відносин державних службовців у сучасних умовах. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №4. С. 333-336,

Середа О.Г., Бурнягіна Ю.М. Окремі питання добору на державну службу: зарубіжний досвід та вітчизняні перспективи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. №1. С.72-78

Середа О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання. *Право України*. 2002. № 9. С. 82–86.

Середа О. Г. Проблеми правового регулювання діяльності організацій роботодавців. *Проблеми законності*. 2003. Вип. 61. С. 100–105.

Середа О.Г., Чубарь С.С. Трансформація правового статусу роботодавця в умовах реформування трудового законодавства України. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 70. С. 64–72.

Сільченко С. Актуальні проблеми створення професійних спілок і первинних профспілкових організацій. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 10. С. 111–113.

Слюсар А. М. Віднесення держави та її органів до суб'єктів трудового права. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 105. С. 78–85.

Слюсар А. М. Класифікація суб'єктів трудового права України. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2010. № 4 (63). С. 195–205.

Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: монографія. Харків: ФІНН, 2011. 336 с.

Толмач О. В. Критерії трудової правосуб'єктності працівника. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2009. Вип. 518. Правознавство. С. 59–64

Хуторян Н. М. Проблеми визначення «роботодавця» за законодавством України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 31. С. 207–215.

Шамшина І. І. Місце суб'єкта в структурі правовідносин у трудовому праві. Держава і право. *Юридичні і політичні науки*. 2010. Вип. 47. С. 347–354.

Швець Н. М. Проблемні аспекти трудової правосуб'єктності працівників. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 3. С. 64–68.

Щотова Ю. Проблема правового статусу виборного органу первинної профспілкової організації на підприємстві, в установі або організації. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 218–225.

Ярошенко О.М. Щодо правового статусу працівників. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 106. С. 38–45.

Т е м а 4. Соціальний діалог. Угоди з соціально-економічних питань та колективні договори

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття та сторони соціального діалогу.
2. Поняття і види угод із соціально-економічних питань.
3. Зміст угод із соціально-економічних питань.
4. Порядок укладення, зміни угод і контроль за їх виконанням.
5. Поняття і зміст колективного договору.
6. Порядок укладення колективного договору, його реєстрація.
7. Строк чинності колективного договору та угод із соціально-економічних питань.
8. Відповідальність за порушення угод із соціально-економічних питань і колективних договорів.

Список літератури за темою

Бурнягіна Ю.М. Функції локального правового регулювання оплати праці // *Право та інновації: наук.-практ.журн.* /редкол.: С.В.Глібко та ін. Харків: Право, 2019. № 1 (25). С. 62 – 70.

Середа О.Г., Бурнягіна Ю.М. Особливості співвідношення локального й централізованого регулювання оплати праці в умовах воєнного стану. *Юридичний електронний журнал: Запоріжжя: Запорізький Національний університет*, 2022. № 3. С. 137-140.

Бурнягіна Ю.М. Особливості співвідношення локального й централізованого регулювання оплати праці в умовах воєнного стану", *"Юридичний електронний журнал: Запоріжжя: Запорізький Національний університет"*, 2022, № 3

Getman A. P., Yaroshenko O. M., Sereda O. H., Maliuha L., Zhygalkin I. P. Social dialogue at the national and European levels as a factor in the formation of a common labor and social policy. *Society Register*. 2023. Vol. 7, Iss. 3. P. 51–72. References : p. 69–71.

Гетьманцева Н. Д. Місце державних органів у системі соціального партнерства. *Юридична Україна*. 2011. № 7. С. 28–32.

Гончарова Г. С., Жернаков В. В. Сфера укладення колективного договору. *Право України*. 2000. № 8. С. 85–87.

Жернаков В. Договірне регулювання соціально-трудових відносин. *Вісник Академії правових наук України*. 2000. № 4 (23). С. 227–238.

Калина А. В. Сутність соціального діалогу та його роль у формуванні соціально-трудових відносин. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Економічні науки. 2012. Вип. 6. С. 384-389.

Клименчук Н. М. До питання змісту структури генеральної угоди. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 1. С. 45–48.

Колективно-договірне регулювання соціально-трудових відносин у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації: монографія / О. М. Ярошенко, Г. С. Гончарова,

С. О. Сільченко та ін.; за ред. О. М. Ярошенка. Харків: Право, 2009. 240 с.

Прилипко С. М., Ярошенко О.М., Клименчук Н. М. Колективні угоди як результат соціального партнерства (сучасний стан і перспективи розвитку): монографія. Харків: ФІНН, 2011. 256 с.

Каракасіді О. Ф., Ліхашев П. І. Колективні договори як локальні акти трудового законодавства. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. №6 (35). С.48-50.

Морозов С. Колективний договір як форма участі працівників в управлінні підприємством. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 2. С. 89–92.

Oleg M. Yaroshenko., Anatolii P. Getman, Olena H. Sereda, Lesya Maliuha, Ivan P. Zhygalkin. Social dialogue at the national and European levels as a factor in the formation of a common labor and social policy. *SOCIETY REGISTER*. 2023. 7(3). P. 51–72

Поплавська О. М. Соціальний діалог в Україні: стан, ефективність, перспективи розвитку в цифровій економіці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 26. Ч. 2. С. 44-49.

Сахарук І. Соціальний діалог як основа реалізації концепції гідної праці. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. С. 56-61.

Середа О. Відповідальність сторін колективно-договірних відносин: сучасний стан і перспективи. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 1. С. 80–84.

Сімутіна Я. В. До питання визначення сфери дії колективних договорів та угод. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 186–190.

Смолярова М. Л., Бодзяк А. С. Проблеми трудового законодавства в контексті регулювання правової

регламентації колективних договорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 104-107.

Соціально-трудові права і виклики цифровізації: монографія / кол.авт.; за ред. Я. В. Сімутіної, М. М. Шумила. Київ: Ніка-Центр, 2023. 348 с.

Чанишева Г. Правовые основы социального диалога в сфере труда. *Ежегодник украинского права*. № 5. Харьков: Право, 2013. С. 396–402.

Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2001. 328 с.

Чанишева Г. Генеральна угода: поняття, ознаки та правова природа. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 71-82.

Ярошенко О. Щодо природи локальних нормативно-правових актів у сфері трудового права. *Вісник Академії правових наук України*. 2004. № 2 (37). С. 131–138.

Швець Н.М. Роль профспілок у реалізації працівниками права на страйк. *Проблеми законності*. 2019. № 145. С. 129-139.

Яковлєв О.А., Фундаментальні проблеми правового регулювання умов праці і встановлення гарантій для працівників: монографія. Харків : *Право*, 2019. 456 с.

Ярошенко О. Система джерел трудового права України: проблема гармонійного поєднання приватного і публічного. *Право України*. 2019. № 2. С. 148-161.

Ярошенко О. Актуальні теоретичні та прикладні питання законодавства України про працю: сфера дії. Право та інновації: наук.-практ. журнал / редкол.: С. В. Глібко та ін. Х.: *Право*, 2019. №1 (25). С. 51-56.

Yaroshenko, O., Moskalenko, O., Sereda, O., Inshyn, M., Burniagina, Y. The Role of Trade Unions as a Subject of Social Partnership in Resolving Labour Disputes. *Revista Brasileira de Alternative Dispute Resolution*, 2022, 4(7), pp. 147–161

Яцишин В. В. Нормативне закріплення принципів соціального діалогу у сфері праці. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. С. 82-84.

Т е м а 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття зайнятості та її види.
2. Державна політика в сфері зайнятості.
3. Порядок реєстрації та ведення обліку безробітних.
4. Порядок працевлаштування окремих категорій громадян.
5. Правовий статус безробітного.
6. Органи, що здійснюють працевлаштування, їх правовий статус.
7. Соціальні гарантії при втраті роботи та безробітті.
8. Необґрунтована відмова у прийнятті на роботу.

Список літератури за темою

Безусий В. В. Юридичні гарантії зайнятості та працевлаштування населення. *Право і безпека*. 2012. № 3. С. 255–258.

Встухова І. А. Правове регулювання нетипових видів зайнятості працівників за сучасних умов. *Проблеми законності*. 2013. Вип. 121. С. 93–105.

Вапнярчук Н. М. Дистанційна зайнятість: проблеми правового регулювання. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 101–106.

Галкіна Н. М. Окремі правові питання зовнішньої трудової міграції в контексті трудової мобільності працівників. *Separate legal issues of external labor migration in the context of labor mobility of employees. Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 258–260.

Головань Т. Г. Державна політика у сфері зайнятості населення в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 241–244.

Джафарова О. В., Лещенко Д. О. Адміністративно-правові засади здійснення рекрутингу як однієї з кадрових процедур *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 637–640. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/154>

Жернаков В.В. Реалізація прав на працю: проблеми розуміння й правового регулювання. *Право і суспільство*. 2021. № 5. С. 117–123.

Жернаков В. В., Сільченко С.О. Роль принципів в утвердженні соціальних прав в Україні: теорія і практика. *Право і суспільство*. 2021. № 6. С. 105–112.

Краєвська В. О. Механізми подальшого вдосконалення зайнятості вивільнених працівників. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 117. С. 31–36.

Lagutina I. V. Temporary employment and employees labour rights / Тимчасова зайнятість та трудові права працівників. *Право та інновації*. 2016. № 2. С. 59–63.

Попов С. В. Актуальні питання класифікації зайнятості в сучасних умовах. *Право і безпека*. 2008. №2 (7/2). С. 85–92.

Попов С. В. Безробіття: його форми та види. *Наукові записки. Право, економіка, гуманітарні науки*. 2008. № 1 (6). С. 50–56.

Свічкарьова Я. В. Питання співвідношення нестандартної та нестійкої зайнятості. *Наукові записки*. Серія: Право. 2019. № 1. С. 39–43.<sup>[1]
[SEP]</sup>

Свічкарьова Я. В. Робота за викликом: чи є «час

очікування» роботи – часом відпочинку? *Право та інновації*. 2020. № 1 (29). С. 53–58.

Свічкарьова Я. В. «Спроба № 2 з питань «вдосконалення трудового законодавства щодо понять нестандартних форм зайнятості (трудовий договір з нефіксованим робочим часом)» *Право та інновації*. 2021. № 1. С. 46–54.^[1]_[SEP]

Свічкарьова Я. В. Трудовий договір з нефіксованим робочим часом: особливості робочого часу. *Право та інновації*. 2021. № 3 (35) С. 35–40.

Соловійов О.В., Реброва Ю.В. Деякі аспекти правового регулювання дистанційної праці як форми нетипової зайнятості. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 46. С. 141–148.

Ткаченко В. С. Гендерні особливості у розподілі робочого часу: досвід ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 659–661.

Чернобай А., Мороз І. Актуальні питання реалізації права громадян на працю та працевлаштування в контексті Закону України “Про зайнятість населення”. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 158–164.

Шабанов Р. І. Право на зайнятість як суб’єктивне право громадян у сфері соціального захисту від безробіття. *Право України*. 2016. № 8. С. 63–70.

Юровська В. В. Правове регулювання працевлаштування безробітних в законодавстві України. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. № 1034. Серія «Право». 2012. Вип. 13. С. 115–117.

Юровська В.В., Острогляд Д.А., Чернявська Д.С., Целиковська О.А. Дистанційна зайнятість: сучасний стан та перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 346–349.

Юшко А. М. Шляхи впровадження Закону України «Про зайнятість населення». *Актуальні проблеми права:*

теорія і практика. 2013. С. 638–644.

Юшко А.М. Запозичена праця: проблеми правового регулювання. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). С. 44–52.

Ярошенко О. М. Державна політика у сфері зайнятості: деякі аспекти. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 101. С. 66–72.

Ярошенко О. М., Іншин М. І., Жигалкін І. П., Луценко О. Є. та ін. Теоретико-прикладні проблеми співвідношення та взаємодії права на працю і права на освіту: монографія. Харків: Юрайт, 2021. 236 с.

Husarov O. Guarantees for protection of labour rights of hired workers in the context of atypical forms of employment. Гарантії захисту трудових прав найманих працівників у разі використання нетипових форм зайнятості. *Підприємництво, господарство і право*. 2023. № 1. С. 23–27

Yaroshenko O. M., Sereda O. H., Sereda G. P., Yakovlyev O. A. Labour migration from Ukraine: economic and legal ways of countering. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. V. 1. № (32). P. 556–563.

Т е м а 6. Поняття, зміст, види, порядок укладення та припинення трудового договору

Питання для обговорення

1. Поняття і значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, пов'язаних із працею.
2. Зміст трудового договору.
3. Загальний порядок укладення трудового договору.
4. Види трудового договору. Особливості укладання окремих видів трудових договорів.

1. Смирнова 21 червня прийнята на роботу вихователькою дитячого садка, а 23 липня цього ж року звільнена у зв'язку із закінченням строку тимчасової роботи. Смирнова звернулася до суду із заявою про поновлення її на роботі на підставі того, що при прийнятті на роботу вони домовились із власником про роботу до вересня, а на день звільнення вона була вагітна. Представник власника позову не визнав, оскільки Смирнову, яка не має спеціальної освіти для роботи вихователем у дитячому садку, приймали на посаду тимчасово, поки не підшукають кваліфікованого працівника. Під час розгляду справи встановлено, що посада, на яку прийнято Смирнову, була вакантною, а її звільнення викликане запрошенням на цю посаду Ященко, яка має спеціальну педагогічну освіту.

Чим регулюються умови праці тимчасових працівників? У чому їх особливості? Чи можна приймати працівника на тимчасову роботу, якщо ця робота є постійною? Чи законне звільнення Смирнової?

2. Завідувачка їдальні відсторонила від роботи кухаря Висоцьку, бо та своєчасно не пройшла медичного огляду і в неї немає відповідної відмітки в особистій медичній книжці. Висоцька, не погодившись із такою дією безпосереднього керівника, звернулася до заступника директора заводу із кадрів і побуту Оркуша із проханням допустити її до роботи, оскільки медичний огляд вона пройшла своєчасно, про що в неї є довідка медичної установи. Відмітку в особистій медичній книжці зробити не можна, бо в ній закінчилися чисті сторінки, а нової книжки завідувачка їдальні їй не надає, тому що хоче влаштувати на її місце свою знайому.

Отримавши заяву Висоцької, Оркуш пообіцяв вжити відповідних заходів, але наступного дня поїхав у відрядження на два тижні. Висоцька, дізнавшись про це через тиждень, звернулася із заявою до комісії по трудових спорах. Голова комісії, інженер із торговельного обладнання, попросив юрисконсульта заводу надати консультацію щодо вирішення цього спору.

Що таке відсторонення від роботи? Чим воно відрізняється від звільнення? Хто і в якому порядку може

відсторонити працівника від роботи? Яку відповідь юристконсульт має надати голові КТС?

3. Голова профспілкового комітету університету, у підпорядкуванні якого знаходиться спортивно-оздоровчий табір, наказом від 30 квітня звільнив охоронників Чаленка і Сокола у зв'язку із початком 1 травня сезону роботи табору. Водночас обов'язки з охорони майна на період сезону покладено на завідуючого господарством табору Хижняка і комірника Сауткіна.

Не погодившись зі звільненням, Чаленко і Сокол звернулися до суду із позовом про поновлення на роботі. У позовній заяві вони вказали, що робота з охорони табору не має ознак сезонної, у наказі про їх прийняття на роботу строк дії договору зазначено не було, а тому їх звільнення є незаконним.

Які роботи вважаються сезонними? В якому порядку вони визначаються? Чи є підстави для звільнення Чаленка і Сокола за вказаних обставин?

4. Робітника Леонтєва прийняли на завод слюсарем VI розряду з місячним випробувальним строком. Після трьох тижнів роботи його перевели в інший цех. При цьому керівник повідомив Леонтєва, що результати його випробування в першому цеху незадовільні і йому необхідно пройти ви- пробування в іншому. Після того, як Леонтєв пропрацював у другому цеху два тижні, директор звільнив його як такого, що не витримав випробування. Леонтєв звернувся до суду з позовом. Суд визнав дії директора правильними, оскільки тривалість випробування у кожному з виробничих підрозділів складала менше місяця. Крім того, про незадовільні результати випробування в першому цеху Леонтєв був повідомлений.

Який порядок установлення випробування у разі прийняття на роботу і якими є його строки? Чи правильне рішення суду?

5. Бухгалтера Богачову прийнято на роботу з випробувальним терміном три місяці. Проти встановлення випробувального терміну вона не заперечувала. Під час роботи

Богачовою допущено кілька помилок при складанні бухгалтерських звітів. Начальник відділу кадрів за день до закінчення випро- бувального терміну повідомила Богачову, що її звільняють. Богачова не погодилася з таким рішенням та надала довідку про те, що перебуває на шостому місяці вагітності.

Чи може бути звільнена Богачова, якщо вона вагітна?

6. У зв'язку із приватизацією підприємства і перетворенням його в акціонерне товариство були проведені організаційні заходи, у результаті яких електрику Пашкову доручено обслуговування ремонтного цеху і відділу постачання, хоча раніше він обслуговував приміщення, де розміщалися управлінські структури. Пашков за наказом прийнятий на підприємство електриком. Інженеру Володіній додатково доручено розглядати раціоналізаторські пропозиції, юрисконсульту Гриценку, який займався візуванням наказів і консультував щодо трудових спорів, – ведення претензійної роботи. Оплата праці вказаних працівників не змінилася. Усі вони протестували проти такого рішення керівника і заявили, що звернуться до суду.

Чи вимагає законодавство під час перетворення держпідприємства в акціонерне товариство згоди працівників на таке перетворення? Які правові наслідки для працівників тягнуть за собою зазначені зміни?

7. Наказом від 14 січня власник мережі салонів «Світ краси» перевів майстра салону «Сяйво» Онищенко у перукарню «Світанок» тієї ж мережі, що розташована в іншому районі міста. Це рішення мотивоване тим, що Онищенко неодноразово конфліктувала з колегами і загальні збори трудового колективу салону «Сяйво» прийняли рішення про її переміщення в інше місце з метою нормалізації психологічного клімату колективу. Онищенко від переміщення відмовилась і звернулася до суду з позовом про поновлення на попередній роботі. У заяві позивачка зазначила, що перукарня «Світанок» розташована далеко від її місця проживання і у малолюдній місцевості, внаслідок чого вона

має витратити багато часу на дорогу до роботи, а заробіток на новому місці значно зменшився через малу кількість клієнтів.

Обґрунтуйте, про що в даному разі йдеться – переведення чи переміщення. Яке правове значення має рішення трудового колективу?

Список літератури за темою

Авескулов В. Д. Скасування контрактної форми регулювання трудових правовідносин. *Право і суспільство*. 2015. № 6–2. С. 83–88.

Авескулов В. Д. Особливості трудових правовідносин із дистанційними працівниками. *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 111–116.

Актуальні проблеми правового регулювання випробування при прийнятті на роботу: теоретико-прикладний нарис: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Юрайт, 2017. 176 с.

Височина О. В. Трудова функція та аспекти її актуальності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2008. Вип. 40. С. 312–318.

Гетьманцева Н. Д. Трудовий договір в аспекті розвитку індивідуально-договірного регулювання трудових відносин. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Вип. 533. Правознавство. С. 38–43.

Жернаков В. В., Прилипко С. М., Ярошенко О. М. Договірне регулювання відносин у сфері праці. *Договір як універсальна правова конструкція*: монографія. Харків: Право, 2012. С. 112–232.

Завдання трудового права та інституту індивідуальних трудових договорів на сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава*

Мудрого». Серія «Екон. теорія та право». 2012. № 1 (8). С. 147–154.

Зінченко М. Ю. Професія як елемент трудової функції працівника. *Держава і право*. Юрид. і політ. науки. 2012. Вип. 56. С. 315–319.

Луценко О. Є. Виникнення трудових правовідносин з помічником адвоката. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 9. С. 71-76.

Луценко О. Є. Проблеми реалізації гарантій з працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні та шляхи їх вирішення. Бізнес і права людини: основні виклики для нових демократій: зб. ст. і тез: матеріали до Панельної дискусії 25 верес. 2019 р. / упоряд. О. О. Уварова. Харків: Право, 2019. С. 88-99.

Пилипенко П. Д. Про істотні умови трудового договору та проблеми, пов'язані з переведенням і переміщенням працівників. *Вісник Львівського університету*. Серія юрид. Львів: ЛДУ, 2002. Вип. 37. С. 337–342.

Середа О. Г., Стратієнко О.М. Модернізація інституту трудового договору. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 262-268.

Свічкарьова Я.В. Деякі питання спрощеного режиму регулювання трудових відносин. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»* серія «Юридичні науки», 2022, №10 (56).

Сільченко С. О. Строковий трудовий договір за законодавством України: поняття, види, умови укладання, зміни та припинення: монографія. Харків: Золоті сторінки, 2005. 204 с.

Сільченко С. Окремі питання застосування законодавства про строковий трудовий договір у судовій практиці. *Юридичний радник*. 2007. № 5. С. 58–63.

Сільченко С.О. Дистанційна праця: сучасний стан і перспективи розвитку правового регулювання, «Підприємництво, господарство і право», 2021, № 1.

Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка Харків: Юрайт, 2013. 288 с.

Цесарський Ф. А. Визначення змісту поняття «трудовий договір» та його характерних ознак в умовах розвитку ринкової економіки. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. Серія «Екон. теорія та право». 2011. № 4 (7). С. 165–172.

Швець Н., Черняченко Д. Електронна форма трудового договору в контексті реформування законодавства про працю. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 84-89.

Yaroshenko O. M., Moskalenko O. V., Sliusar A. M., Vapnyarchuk N. M. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues, 2018, 21(Special Issue 1).

Yaroshenko O. M., Sliusar A. M., Sereda O. H., Zakrynytska V. O. Legal relation: The issues of delineation (on the basis of the civil law of Ukraine). *Asia Life Sciences*. 2019. (2). P. 719–734.

Ярошенко О.М. Необґрунтована відмова у прийнятті на роботу: поняття, сутність, правові наслідки. *Проблеми законності : зб. наук. праць / відп. ред. В. Я. Тацій. – Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2019. – Вип. 144. – С. 71-80.*

Т е м а 7. Зміна умов трудового договору

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Зміна умов трудового договору.
  2. Поняття, підстави і порядок відсторонення працівників від роботи. Відмінності відсторонення від припинення трудових правовідносин.
  3. Загальна характеристика підстав припинення трудових правовідносин, їх класифікація.
  4. Припинення трудового договору за згодою сторін.
  5. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
  6. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
  7. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
  8. Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є його стороною.
  9. Порядок звільнення і проведення розрахунку.
- Вихідна допомога.

Список літератури за темою

Авескулов В. Д. Скасування контрактної форми регулювання трудових правовідносин. *Право і суспільство*. 2015. № 6–2. С. 83–88.

Авескулов В. Д. Особливості трудових правовідносин із дистанційними працівниками. *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 111–116.

Актуальні проблеми правового регулювання випробування при прийнятті на роботу: теоретико-прикладний нарис: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Юрайт, 2017. 176 с.

Бущенко П. А., Ветухова І. А. Правова природа вихідної допомоги при звільненні працівників за трудовим

законодавством України. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). 278 с. С. 35–43.

Височина О. В. Трудова функція та аспекти її актуальності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2008. Вип. 40. С. 312–318.

Гетьманцева Н. Д. Трудовий договір в аспекті розвитку індивідуально-договірного регулювання трудових відносин.

Науковий вісник Чернівецького університету. 2010. Вип. 533. Правознавство. С. 38–43.

Жернаков В. В., Прилипко С. М., Ярошенко О. М. Договірне регулювання відносин у сфері праці. *Договір як універсальна правова конструкція*: монографія. Харків: Право, 2012. С. 112–232.

Завдання трудового права та інституту індивідуальних трудових договорів на сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. Серія «Екон. теорія та право». 2012. № 1 (8). С. 147–154.

Звільнення працівника у випадку порушень обмежень, спрямованих на запобігання корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням: проблеми теорії та практики: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Моноліт, 2016. 188 с.

Зіноватна І. В. Проблемні питання правового регулювання зміни умов трудового договору. *Альманах права. Ціннісно-правові засади сучасних інтеграційних процесів в Україні*. 2015. Вип. 6. С. 429–433.

Зіноватна І.В., Зіноватний В.В. Генеза правового регулювання захисту прав працівників від незаконного звільнення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Випуск 1. С. 117-122.

Зіноватна І.В., Зіноватний В.В. Зарубіжний досвід правового регулювання захисту прав працівників від

незаконного звільнення та можливості його використання в Україні. *Держава та регіони*. Серія: ПРАВО. 2022. №4 (78). С. 240-243.

Зінченко М. Ю. Професія як елемент трудової функції працівника. *Держава і право*. Юрид. і політ. науки. 2012. Вип. 56. С. 315–319.

Конопельцева О.О. "Поява на роботі в нетверезому стані як підстава відсторонення працівника від роботи", "Право і суспільство", 2021, № 6.

Луценко О. Є. Виникнення трудових правовідносин з помічником адвоката. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 9. С. 71-76.

Луценко О. Є. Проблеми реалізації гарантій з працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні та шляхи їх вирішення. Бізнес і права людини: основні виклики для нових демократій: зб. ст. і тез: матеріали до Панельної дискусії 25 верес. 2019 р. / упоряд. О. О. Уварова. Харків: Право, 2019. С. 88-99.

Масове вивільнення працівників з ініціативи роботодавця: актуальні проблеми правового забезпечення і правозастосування: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Юрайт, 2017. 224 с.

Мірошніченко О. Проблеми правового регулювання зміни умов трудового договору у проекті Трудового кодексу України. *Юридична Україна*. 2009. № 7. С. 73–75.

Розірвання трудового договору у випадку невідповідності працівника займаний посаді або виконуваній роботі: актуальні питання правової теорії та практики: монографія / за заг. ред. О. М. Ярошенка та М. І. Іншина. Харків: Юрайт, 2020. 196 с.

Пилипенко П. Д. Про істотні умови трудового договору та проблеми, пов'язані з переведенням і переміщенням працівників. *Вісник Львівського університету*. Серія юрид. Львів: ЛДУ, 2002. Вип. 37. С. 337–342.

Проблеми правового регулювання відсторонення працівників від роботи за законодавством України: монографія / І. О. Лосиця, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, Д. В. Трубіцин. Харків: ФІНН, 2011. 224 с.

Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку змін в організації виробництва і праці: проблеми теорії та практики: монографія / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, Л. Ю. Величко. Харків: ФІНН, 2011. 232 с.

Середа О. Г., Стратієнко О.М. Модернізація інституту трудового договору. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 262-268.

Свічкарьова Я.В. Деякі питання спрощеного режиму регулювання трудових відносин. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»* серія «Юридичні науки», 2022, №10 (56).

Сільченко С. О. Строковий трудовий договір за законодавством України: поняття, види, умови укладання, зміни та припинення: монографія. Харків: Золоті сторінки, 2005. 204 с.

Сільченко С. Окремі питання застосування законодавства про строковий трудовий договір у судовій практиці. *Юридичний радник*. 2007. № 5. С. 58–63.

Сільченко С.О. Дистанційна праця: сучасний стан і перспективи розвитку правового регулювання, «Підприємництво, господарство і право», 2021, № 1.

Теоретико-прикладні проблеми захисту прав працівників при розірванні трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку змін в організації виробництва і праці: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Юрайт, 2014. 288 с.

Трубіцин Д. В. Відсторонення працівника від роботи з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору. *Держава і право*. Юрид. і політ. науки. 2011. Вип. 51. С. 364–369.

Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка Харків: Юрайт, 2013. 288 с.

Цесарський Ф. А. Визначення змісту поняття «трудовий договір» та його характерних ознак в умовах розвитку ринкової економіки. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. Серія «Екон. теорія та право». 2011. № 4 (7). С. 165–172.

Швець Н., Черняченко Д. Електронна форма трудового договору в контексті реформування законодавства про працю. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 1. С. 84–89.

Юшко А. М. Переведення чи зміна істотних умов праці? *Право України*. 1998. № 5. С. 68–73.

Юшко А. М. Удосконалення правових гарантій працівників при вивільненні у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці. *Актуальні проблеми права: теорія і практика: зб. наук. пр.* Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту, 2013. № 27. С. 628–638.

Ярошенко О. М. Основні ознаки відсторонення працівника від роботи: на прикладі відмінностей від суміжних правових явищ. *Публічне право*. 2013. № 1(9). С. 192–199.

Ярошенко О. М. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця: недоліки та шляхи їх усунення. *Розвиток законодавства про працю і соціальне забезпечення: здобутки і проблеми: тези доп. та наук. повідомл. учасників IV Міжнар. наук.-прак. конф.* Харків: Право, 2012. С. 62–69.

Yaroshenko O. M., Moskalenko O. V., Sliusar A. M., Vapnyarchuk N. M. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues, 2018, 21(Special Issue 1).

Yaroshenko O. M., Sliusar A. M., Sereda O. H., Zakrynytska V. O. Legal relation: The issues of delineation (on

the basis of the civil law of Ukraine). Asia Life Sciences. 2019. (2). P. 719–734.

Ярошенко О.М. Актуальні питання практики припинення трудового договору з підстави закінчення строку. Право та інновації: наук.-практ. журнал / редкол.: С. В. Глібоко та ін. – Х.: Право, 2018. – №3 (23). – С. 117-122.

Ярошенко О.М. Необґрунтована відмова у прийнятті на роботу: поняття, сутність, правові наслідки. Проблеми законності : зб. наук. праць / відп. ред. В. Я. Тацій. – Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2019. – Вип. 144. – С. 71-80.

Т е м а 8. Правове регулювання робочого часу. Час відпочинку

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття і види робочого часу.
2. Режим роботи. Ненормований робочий день.
3. Робота понад встановлену тривалість.
4. Поняття та види часу відпочинку.
5. Вихідні, святкові та неробочі дні: визначення та порядок залучення працівників до роботи в ці дні.
6. Щорічна відпустка: поняття, види та порядок надання.
7. Оплата щорічних відпусток.
8. Підстави надання відпусток у зв'язку з навчанням.
9. Тривалість, порядок, умови надання та оплати творчих відпусток.
10. Тривалість, порядок, умови надання та оплати відпусток для підготовки та участі в змаганнях.
11. Соціальні відпустки: види, порядок надання.

12. Відпустки без збереження заробітної плати і порядок їх надання.

Список літератури за темою

Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. Харків: Право, 2011. Ст. 45. С. 334, 345.

Авескулов В. Д. Класифікація відпусток. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2012. Вип. 20. Ч. II. Т. 2. С. 53–55.

Авескулов В. Д. Використання часу відпочинку у трудових правовідносинах. *Форум права*. 2015. № 2. С. 5–9. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_2_3.pdf

Авескулов В. Д. Право на щорічну відпустку і право на її використання: співвідношення понять. *Право і суспільство*. 2018. № 5. С. 105–111.

Авескулов В. Д. Правове регулювання ненормованого робочого часу. *Форум права*. 2016 № 4. С. 5–10.

Вапнярчук Н. М. Деякі питання, пов'язані з грошовою компенсацією за невикористані щорічні відпустки. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 26. С. 186–192.

Гаращенко Л. П. Правове регулювання відпусток за законодавством України: монографія. Київ: Ред. газети «Іменем Закону», Павлім, 2003. 172 с.

Грузінова Л. П. Актуальні питання правового регулювання неповного робочого часу. *Адвокат*. 2013. № 8. С. 35–40.

Dmytrenko D. Phases of development and formation of legal regulation of rest periods in Ukraine. Етапи становлення та розвитку правового регулювання часу відпочинку в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2021. №3. Р. 57-62.

Дмитрієва К. І. Правове регулювання часу відпочинку за законодавством країн із розвинутою економікою. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 195–199.

Маланчук О. Конституційне закріплення права на відпочинок як державна гарантія його реалізації. Львівський національний університет ім. І. Франка. 2019. Вип. 69. С. 111–116.

Маловичко С. Регулювання права на відпочинок деяких державних службовців, працівників правоохоронних судових та інших органів. *Право України*. 2007. № 12. С. 72–74.

Матюшенко П. Скорочений та неповний робочий час на сільгоспідприємстві. *АгроПро*. 2019. 42–45.

Менів Л.Д. Правова характеристика трудового договору з нефіксованим робочим часом [Електронний ресурс] Legal characteristics of an employment contract with unfixed working hours. Юридичний науковий електронний журнал : електронне фахове видання. 2023. №3. С. 246–249. www.Isej.org.ua/3_2023/57.pdf

Петров А. Ненормированный рабочий день. Хозяйство и право. 2012. № 2. С. 100–106.

Свічкарьова Я.В. Робота за викликом: чи є «час очікування» роботи-часом відпочинку? *Право та інновації*. 2020. №1. 53–58.

Синенко С. В. Особливості правового регулювання тривалості робочого часу працівників транспорту. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 236–242.

Чорноус О. В. Відкликання з відпустки працівника поліції: проблеми законодавства і практики. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2 (89). С. 84–93.

Т е м а 9. Правове регулювання оплати праці

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття, структура та ознаки заробітної плати.
2. Методи регулювання оплати праці.
3. Мінімальна заробітна плата та індексація заробітної плати.
4. Тарифна система оплати праці.
5. Обчислення середньої заробітної плати.
6. Порядок виплати заробітної плати.
7. Обмеження відрахувань із заробітної плати.
8. Гарантійні та компенсаційні виплати.
9. Відповідальність за порушення у сфері оплати праці.

Список літератури за темою

Бурнягіна Ю. М. Локальне регулювання оплати праці: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2014. 224 с.

Бурнягіна Ю.М. Щодо питання функцій локального правового регулювання оплати праці // Проблеми реалізації прав громадян у сфері праці та соціального забезпечення : тези доп. та наук. повідомл. учасників IX Міжнар. наук.-практ. конф., яка присвяч. 50-річчю створення каф. труд. права Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого (м. Харків, 11 жов. 2019 р.). Харків : Право, 2019. С. 324-328.

Бурнягіна Ю.М. Проблеми правового регулювання депреміювання працівників. Право та інновації. 2021. № 3. С. 30-34

Бущенко П.А. До питання оплати праці в трудовому законодавстві України // Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальне забезпечення : тези доп. та наук. повідомл. учасників VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 верес. 2017 р.). Харків : Право, 2017. С. 108-112.

Бущенко П.А. До питання співвідношення понять "оплата праці" та "заробітна плата" в трудовому законодавстві України // Актуальні шляхи удосконалення українського законодавства : зб. тез наук. доп. і повідомл. V Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Харків, 22 квіт. 2017 р.). Харків : Право, 2017. С. 215-218.

Бущенко П.А. Ветухова І.А. Правова природа вихідної допомоги при звільненні працівників за трудовим законодавством України. *Право та інновації*. 2016. №1. С. 35-43.

Ваганова І. М. Функції та підстави позбавлення працівників заохочувальних виплат у трудовому праві України. *Форум права*. 2016. № 2. С. 18–23.

Гордеюк А. О. Особливості функціонального призначення додаткової зарплати як структурної частини заробітної плати. *Форум права*. 2017. № 1. С. 15–19.

Кравцов Д. М. Зміст та значення правової категорії “належна працівнику заробітна плата”. *Порівняльно-аналітичне право*: електрон. наук.-фахове вид. 2013. № 3–1. URL: http://pap.in.ua/3-1_2013/5/Kravtsov%20D.M.pdf

Кравцов Д. М. Щодо способів захисту порушеного права на своєчасне отримання заробітної плати // Проблеми реалізації прав громадян у сфері праці та соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідомл. учасників IX Міжнар. наук.практ. конф. , яка присвяч. 50-річчю створення каф. труд. права Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2019: Право, 2019. С. 197-201.

Красюк Т.В. Диференціювання понять «заробітна плата», «рівень середньої заробітної плати», «середня заробітна плата». Актуальні проблеми трудового законодавства, законодавства про державну службу та службу в правоохоронних органах: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 листоп. 2018 р.). – Харків: ХНУВС, 2018. – С.158-161.

Оплата праці державних службовців в Україні: правовий дискурс в умовах євроінтеграції / за заг. наук. О. М. Ярошенка. Харків : Юрайт, 2020. 224 с.

Основні принципи правового регулювання оплати праці в Україні: *aurea mediocritas*: монографія / за заг. ред. О. М. Ярошенка та М. І. Іншина. Харків: Юрайт, 2020. 204 с.

Островерх А. М. Розвиток системи гарантійних виплат у контексті реформування трудового законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 83–85.

Правове забезпечення оплати праці державних службовців: актуальні проблеми теорії та практики : монографія / О. М. Ярошенко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Ярошенка. Харків : Юрайт, 2018. 260 с

Протопопова Я. Особливості компенсації моральної шкоди внаслідок порушення конституційного права на оплату праці. *Юридичний вісник*. 2017. № 1. С. 100–108.

Середа О., Бурнягіна Ю. Трансформація принципів правового регулювання оплати праці в сучасних умовах. *Право та інновації*. 2022. № 1. С. 49-55

Слюсар А.М. Основні напрямки європеїзації правового регулювання оплати праці в Україні. Харків. 2022

Шлапко Т. В., Чегринець Н. В. Правове регулювання гарантійних виплат: порівняльний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. С. 186–190.

Тема 10. Правове регулювання охорони праці в Україні

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Охорона праці як інститут трудового права.
2. Нормативно- правові акти з охорони праці. Європейське та міжнародне законодавство про охорону праці. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді.
3. Гарантії прав працівників на охорону праці.
4. Правове регулювання організації охорони праці на виробництві.
5. Навчання з техніки безпеки. Види інструктажу.
6. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.
7. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань, виробничих аварій на підприємствах, в установах, організаціях.

Список літератури за темою

Бачук В. Б. Міжнародний досвід правового регулювання охорони праці неповнолітніх як можливість імплементації в трудове законодавство України. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2019. № 1(19). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n1/18bvybtzu.pdf>

Гаращенко Л. П. Охорона праці працівників за законодавством Європейського Союзу. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 3. С. 97–102.

Горденко О. О. Порядок проведення медичних оглядів: питання теорії і практики. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 103. С. 102–108.

Горденко О. О. Медичний огляд працівників: його призначення та класифікація. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 43. С. 355–359.

Грицай Ю. Правове регулювання охорони праці молоді: сучасний стан та шляхи вдосконалення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 34. С. 10–14.

Дей М. О. Методологія гармонізації законодавства України з охорони праці до законодавства ЄС. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 280–283.

Зміст конституційного права на належні, безпечні і здорові умови праці в сучасних умовах: теоретико-прикладний нарис: монографія / за наук. ред. проф. О. М. Ярошенка. Харків : Юрайт, 2021. 248 с.

Івчук Ю. Ю. До питання охорони праці неповнолітніх. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. пр. 2012. Вип. 56. С. 271–274.

Караченцев С. Про порядок встановлення причинного зв'язку професійних захворювань із виробничими факторами: правові аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 11. С. 150–152.

Козак З. Я. Правове регулювання охорони праці : навч. посібник. Львів, 2003. 168 с.

Конопельцева О. О. Правові аспекти організації і проведення медичного огляду водіїв. *Право і суспільство*. 2015. № 6-2. С. 75–88.

Конопельцева О. О. Правові аспекти організації й проведення медичного огляду працівників навчально-виховних закладів. *Право та інновації*. 2016. №1(13). С. 189–190.

Корякіна І. І. Адаптація законодавства України з охорони праці до окремих директив Європейського Союзу. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 43. С. 372–378.

Коляда Т. А. Правове регулювання охорони праці у контексті ствердження ідеї соціальної держави. *Право і безпека: наук. журн.* 2010. № 3. С. 203–207.

Кравцов Д. М. Нещасний випадок виробничого характеру: істотні ознаки та відмінності від суміжних понять. *Право України*. 2002. № 12. С. 108–111.

Кравцов Д. М. Значення вини сторін трудових правовідносин при кваліфікації трудового каліцтва. *Вісник Львівського університету. Серія правова*. 2002. Вип. 37. С. 363–367.

Кравцов Д. М. Класифікація заходів щодо запобігання виробничого травматизму та професійних захворювань. *Europska tradicia v medzinarodnom prave: uplatnovanie ludських prav: zb. prispěvkov z medzinar. vedeckej konf. (6–7 mai 2016)*. Bratislava, 2016. С. 85–87.

Кравцов Д. М. Обов'язки працівника у сфері охорони праці та дисциплінарна відповідальність за їх невиконання. *Порівняльно-аналітичне право: електр. наук. фах. вид.* 2018. № 3. С. 149–153.

Кравцов Д. Переваги і недоліки нового порядку розслідування та обліку нещасних випадків. *Проблеми законності*. 2019. № 147. С. 140–150.

Лукашева Н. Правове регулювання медичних оглядів працівників. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 11. С. 133–137.

Мелех Л. В. Міжнародні стандарти правового регулювання охорони праці неповнолітніх. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренко*. 2023. № 1. С. 217–226.

Мелех Л. В., Мелех Б. В. Забезпечення належної охорони праці як визначальна умова реалізації конституційного права людини на працю. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренко*. 2023. № 3. С. 113–121.

Мелех Л. В., Мелех Б. В. Система правового регулювання охорони праці за національним та міжнародним законодавством. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 104–108.

Мірошниченко О. Проблеми правового регулювання охорони праці на сучасному етапі. *Юридична Україна*. 2009. № 1. С. 78–81.

Обушенко О. М. Підходи до нормативного регулювання охорони праці. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3 (56). С. 80–84.

Орлова Н. Г. Особливості правового регулювання охорони праці на водному транспорті. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 6. С. 78–85.

Прокопчук Ю. М. Міжнародно-правові аспекти охорони праці інвалідів. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 246–252.

Середа О. Г. Міжнародні стандарти з охорони праці: сучасний стан та перспективи адаптації законодавства України. *Публічне право*. № 2. 2013. С. 88–93.

Соловійов О. В. Поняття та ознаки нещасного випадку на виробництві як страхового випадку в соціальному страхуванні. *Порівняльно-аналітичне право* : електронне наукове видання. 2018. № 5. С. 172–176.

Швець Н. М. Правове регулювання охорони праці неповнолітніх в Україні та європейських країнах. *Інтернаука*. 2018. № 9. URL:<https://www.inter-nauka.com/issues/2018/9/3789>

Яковлєв О. А. Фундаментальні проблеми правового регулювання умов праці і встановлення гарантій для працівників: монографія. Харків : Право, 2019. 456 с.

Ярошенко О. М., Мельничук Н. О., Луценко О. Є. Актуальні теоретичні та практичні проблеми відшкодування моральної шкоди потерпілим працівникам від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань: монографія. Харків : Юрайт, 2022. 272 с.

Тема 11. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність за нормами трудового права

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття трудової дисципліни, методи її забезпечення.
2. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку.
3. Поняття, підстави, види заохочень і порядок їх застосування.
4. Поняття і види дисциплінарної відповідальності працівників.
5. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності.
6. Стягнення за порушення трудової дисципліни: види і порядок застосування.

Список літератури за темою

Андрушко А. В. Основні проблеми загальної дисциплінарної відповідальності у трудовому праві.

Держава і право. Юрид. і політ. науки. 2007. Вип. 37. С. 371–377.

Вапнярчук Н. М. До питання про інститут трудової дисципліни. *Наук. вісн. Ужгородського національного ун-ту. Серія «Право»* 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 169–172.

Внутрішній трудовий розпорядок: теоретико-правовий аспект: монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка Харків: Юрайт, 2012. 256 с.

Коваленко К. В. Трудова дисципліна та методи її забезпечення. *Право і безпека.* 2017. № 3 (66). С. 98–102.

Коваленко К. В. Щодо правового регулювання дисциплінарної відповідальності поліцейських в Україні. *Форум права.* 2016. № 4. С. 146–149.

Кожушко С. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин. *Право України.* 2005. № 9. С. 89–91.

Колеснік Т. В. Запобіжні заходи забезпечення дисципліни праці. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки.* 2018. Том 29. № 6. С. 68–72.

Колеснік Т. В. Правова природа морального заохочення до дотримання дисципліни праці. *Право та інновації.* 2016. № 1 (13). С. 152–158.

Костюк В. Л. Стадії застосування дисциплінарної відповідальності: теоретико-правовий аспект. *Часопис Національного ун-ту «Острозька академія». Серія «Право».* 2016. № 1. С. 1–14.

Кравчук В. О. Порівняльний аналіз дисциплінарної відповідальності суддів в Україні та деяких країнах СНД. *Lex Portus: юрид. наук. журн.* 2017. № 6. С. 159–168.

Луценко О. Є. Види дисциплінарних проступків державних службовців за новим Законом України «Про державну службу». *Visegrad Journal on Human Rights.* 2016. № 3. С. 109–112.

Луценко О. Є. Галузева належність дисциплінарної відповідальності державних службовців України. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 159–165.

Олійник С. Д. Сутність та ознаки трудової дисципліни. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 116–122.

Орлова Н. Г. До питання про особливості дисциплінарної відповідальності працівників водного транспорту. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 98 – 104.

Орлова Н. Г. Щодо відсторонення від роботи працівника водного транспорту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2015. Вип. 30 (1). С. 182–186.

Пилипенко В. М. Дисциплінарна відповідальність як стимулюючий захід ефективної трудової діяльності. *Право і безпека*. 2011. № 4. С. 172–175.

Швець Н. М. Відсторонення працівника від роботи за появу в нетверезому стані. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 106. С. 45–52.

Ярошенко О. М. Базові принципи дисциплінарної відповідальності у трудовому праві. *Соціальне право України*. 2012. № 1 (1). С. 53–63.

Вєтухова І. А. Правове забезпечення трудової дисципліни за законодавством України у сучасних умовах. *Право та інновації*. 2019. № 2(26). С. 12-22

Olena Lutsenko (2019) Bringing Civil Servants to Liability for Disciplinary Misconduct in Judicial Practice of Ukraine, Poland, Bulgaria, Czech Republic, the Hellenic Republic and the Republic of Lithuania. Riga, Latvia: LAP LAMBERT Academic Publishing. 43 p.

Тема 12. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття, значення і функції матеріальної відповідальності у трудовому праві. Її відмінності від цивільно-правової відповідальності.
2. Підстава та умови матеріальної відповідальності працівників.
3. Види матеріальної відповідальності працівників.
4. Випадки, що виключають матеріальну відповідальність.
5. Зміст і порядок укладення договору про повну матеріальну відповідальність.
6. Визначення розміру та порядок покриття матеріальної шкоди, заподіяної працівником.
7. Матеріальна відповідальність роботодавця перед працівником.

Список літератури за темою

Зіноватна І.В. Матеріальна відповідальність працівників ІТ-сфери. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 189–192.

Костюченко О. Є. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця: сучасний стан та перспективи розвитку. *Право та інновації*. 2016. № 1(13). С. 81–88.

Кравцов Д. М. Матеріальна відповідальність

працівників за проектом Трудового кодексу України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. Харків: Право, 2012. Вип. 23. С. 208–215.

Кравцов Д.М. Матеріальна відповідальність працівників на підставі трудового договору (контракту). *Порівняльно-аналітичне право: електр. наук. фах. вид.* 2016. № 4. С. 123-126.

Лук'янчиков О. М. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця: монографія. Харків, 2019. 254 с.

Мельничук Н. О. Матеріальна відповідальність сторін трудових відносин у нових умовах ринкової економіки. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 1. С. 201–204.

Світовенко Д. В. Підстава та умови матеріальної відповідальності працівників. *Соціальне право.* 2019. № 3. С.142–146.

Сільченко С. О. Підстави матеріальної відповідальності працівників: що необхідно знати. *Аудитор України.* 2016. № 6. С. 64-67.

Соловійов О. В. Щодо обставин, які виключають матеріальну відповідальність працівників за шкоду заподіяну майну роботодавця. *Нотатки сучасної науки: електрон. мультидисциплінар. наук. часопис.* 2023. № 10. С. 151-153.

Тимошенко Д. В. Філософсько-правовий аспект причинно-наслідкового зв'язку як умова матеріальної відповідальності працівника. *Проблеми законності.* 2014. Вип. 126. С. 78-84.

Хайнус О. І. Поняття матеріальної відповідальності працівників у трудовому праві. *Часопис Київського університету права.* 2011. № 4. С. 410–414.

Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького

НАН України, 2002. 264 с.

Хуторян Н. М. Трудове правопорушення як підстава матеріальної відповідальності. *Юридичний вісник*. 2002. № 3. С. 110–115.

Швець Н. М., Белей О. В. Новації трудового законодавства щодо матеріальної відповідальності працівника. *Право і суспільство*. 2019. № 1. ч. 2. С. 65–71.

Щербина В. Підстави притягнення роботодавця до матеріальної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 4. С. 53–56.

Яковлєв В. Договір про повну матеріальну відповідальність юридична підстава матеріальної відповідальності працівників. *Право України*. 2001. № 12. С. 87–90.

Yaroshenko O. M., Moskalenko O. V., Velychko L.Y., Kovrygin V. S. Property civil law liability and material liability of employees for damage caused to an employer: On the basis of civil law of Ukraine. *Asia Life Sciences*. 2019. (2). P. 735–748.

Т е м а 13. Трудові спори

Питання для обговорення

1. Поняття і види трудових спорів, причини їх виникнення.
2. Організація роботи комісії по трудових спорах, її компетенція.
3. Порядок розгляду спору в КТС. Порядок виконання рішень КТС.
4. Колективні трудові спори: предмет, сторони, момент виникнення.
5. Органи та порядок вирішення колективних трудових спорів.

6. Поняття страйку та порядок його проведення.
7. Національна служба посередництва і примирення. Її роль у вирішенні колективних трудових спорів.
8. Врегулювання трудових спорів шляхом медіації.

1. Технік-електрик Баранов 20 жовтня 2023 р. звернувся до КТС із заявою про скасування дисциплінарного стягнення, оголошеного йому керівником підприємства 3 липня 2023 р.

Однак КТС не прийняла заяви на тій підставі, що з дня оголошення стягнення пройшло більше трьох місяців. Баранов аргументував поважність пропуску строку звернення до КТС тим, що у серпні він довго хворів, це підтверджується листком непрацездатності. Однак голова КТС відмовився прийняти заяву Баранова.

Чи правомірно вчинив голова КТС? У який юрисдикційний орган і в якому порядку може звернутися Баранов?

2. У КТС подали заяву двоє працівників, які були не згодні зі встановленим їм графіком надання щорічної відпустки в зимовий період. Друкар Іванов мотивував свою незгоду тим, що він, як студент вечірнього відділення університету, має право на відпустку влітку. Слюсар Герасименко також просив надати відпустку влітку, оскільки він два роки поспіль використовував відпустку взимку, а в цьому році бажає поїхати відпочивати разом з дітьми-школярами на Азовське море.

Чи має право КТС розглядати такі заяви? Як вирішити спір?

3. Головний зберігач цінностей Харківського літературного музею Морозова була звільнена з роботи за п. 2 ст. 41 КЗпП України. Приводом стало те, що в музеї був

безлад, численні музейні цінності не були обліковані. Температурний режим не відповідав нормам, що могло призвести до погіршення якості й пошкодження музейних експонатів.

Чи законне звільнення на цій підставі?

4. Настецьку прийнято на завод «Оргтехніка» контролером ВТК складального цеху з 1 грудня 2015 р. На ту саму роботу контролера з 18 січня 2023 р. її переміщено в Державну установу «Качанівська виправна колонія (№ 54)» в цех закритого типу.

За відмову від переходу на роботу в закритий цех Настецька була звільнена з роботи за п. 6 ст. 36 КЗпП – «За відмову від продовження роботи у зв'язку зі зміною істотних умов праці».

Настецька звернулася до місцевого загального суду з позовом про поновлення на попередній роботі. У суді встановлено, що завод для збільшення обсягу випуску продукції організував у Державній установі «Качанівська виправна колонія (№ 54)» дільницю цеху № 3 по складанню авторучок. Для забезпечення якості продукції на цій дільниці були встановлені робочі місця комплектувальників і контролерів ВТК. Однак працювати необхідно було з ув'язненими, тож робота зі спецконтингентом вимагала особливого підходу, додаткових моральних затрат.

Чи підлягає, на Вашу думку, позов задоволенню? Аргументуйте відповідь.

5. Чубахіну прийнято головним бухгалтером за контрактом у приватну фірму «Ніколь» 3 січня 2024 р. В оформленому в одному примірнику контракті передбачалося, що його розірвання здійснюється за правилами, викладеними

у статтях 36-41 КЗпП, а також у разі розголошення комерційної таємниці. А вже 15 березня 2024 р. Чубахіна подала заяву про звільнення за власним бажанням. Директор фірми попросив її попрацювати до 19 квітня 2024 р., щоб здати квартальний звіт. Чубахіна погодилася на цю умову й продовжувала працювати, але 10 квітня 2024 р. директор фірми видав наказ про звільнення Чубахіної не за власним бажанням, а за втратою довіри (п. 2 ст. 41 КЗпП), оскільки у квартальному звіті вона допустила суттєві помилки.

Чи законне звільнення Чубахіної? Дайте аргументовану відповідь.

6. Під час формування складу трудового арбітражу між сторонами колективного трудового спору виникли розбіжності щодо окремих членів трудового арбітражу. Для досягнення порозуміння сторони колективного трудового спору звернулися із запитом до обласного відділення Національної служби посередництва і примирення, чи можуть входити до складу трудового арбітражу з правом голосу такі особи: директор підприємства Давидов; начальник цеху Пшеничний; головний бухгалтер підприємства Лещенко; голова первинної профспілкової організації підприємства Кротюк; незалежний посередник, що бере участь у врегулюванні колективного трудового спору, Хворостян; заступник голови районної державної адміністрації Рябець; завідувач кафедри приватного права ЗВО Петрушенко.

Висловіть свою думку з приводу можливості включення до складу трудового арбітражу зазначених осіб.

7. АТ «Авіакомпанія «Аеросвіт»» (далі – АТ) звернулося до суду з вимогою про визнання страйку

незаконним. З матеріалів справи відомо, що директор АТ 12 вересня 2023 р. отримав лист страйкового комітету директорату сервісу пасажирів на борту повітряного судна авіакомпанії від 10 вересня 2023 р., підписаний головою вказаного комітету. У листі повідомлялося про початок страйку 150 працівників авіакомпанії о 00 год 01 хв 28 вересня 2023 р., який триватиме до повного виконання вимог найманих працівників. Таке рішення було прийняте конференцією найманих працівників директорату сервісу пасажирів на борту повітряного судна АТ, що впливає з протоколу № 1 від 9 вересня 2023 р. Причинами страйку стала затримка роботодавцем (АТ) виплати зарплати та недотримання належних умов праці. Учасниками страйку були бортпроводники. У судовому засіданні вони, як відповідачі, проти позову щодо визнання страйку незаконним заперечували, аргументуючи тим, що бортпроводники вправі страйкувати, адже забезпечують безпеку пасажирів лише на борту повітряного судна, а у разі страйку вони не контактують із пасажирами і не відповідають за їх безпеку.

Чи мав роботодавець право звертатися до суду про визнання страйку незаконним? Чи дотримано процедуру оголошення та проведення страйку? Чи був роботодавець попереджений про страйк і у який спосіб? Чи наділені правом на страйк працівники авіаційного транспорту? Як, на Вашу думку, суд повинен вирішити колективний трудовий спір?

8. Трудовий колектив гідрографічної бази висунув на конференції 15 квітня 2024 р. вимоги про збільшення у зв'язку з інфляцією заробітної плати та її індексацію Ці вимоги розглядалися примирною комісією та трудовим арбітражем, однак угоди з першого та другого питання досягнуто не було.

На конференції 5 травня 2024 р. трудовий колектив прийняв рішення розпочати безстроковий страйк з 26 травня 2024 р. та попередив про це роботодавця 6 травня 2024 р.

Начальник гідрографічної бази звернувся до місцевого загального суду з позовом до керівництва страйком про визнання страйку незаконним. Позивач посилався на те, що страйк може призвести до зупинення виконання базою роботи, через що значно підвищиться небезпека аварійності суден, у тому числі тих, що переміщуються з вантажем до м. Ізмаїл по ділянці, що обслуговується базою.

Яке рішення повинен винести суд? Як, на Вашу думку, може бути вирішено зазначений конфлікт між роботодавцем і трудовим колективом?

Список літератури за темою

Боева О. С. Щодо захисту трудових прав Конституційним Судом України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 5 (20). С. 114–118.

Бурак В. Я. Запровадження альтернативних способів вирішення трудових спорів – вимога часу. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Юридичні науки. 2017. Вип. № 5. С. 235–242.

Галкіна Н.М. Аморальний проступок, не сумісний з продовженням виконання виховних функцій: поняття та класифікація. The latest development of the modern legal sciences and education in Ukraine and EU countries: an experience, challenges, expectations: Collective monograph. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2021. 604 p. Розділ 32. С. 561–567. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-033-9-32>

Жернаков В.В. Проблеми забезпечення соціально-трудових прав у процесі розвитку законодавства України. *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 9–14.

Жовнір Т. Особливості вирішення трудових спорів про поновлення працівника на роботі. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 74–77.

Журавель В. І. Порівняльна характеристика індивідуальних та колективних форм захисту трудових прав працівників. *Публічне право*. 2016. №. 1. С. 228–232.

Запара С. І. Перспектива створення трудових судів в Україні. *Приватне та публічне право*. 2017. №. 2. С. 47–51.

Зіноватна І.В., Васіна Н.В. Самозахист у трудовому праві: поняття, ознаки, способи та межі самозахисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 142–145.

Kravtsov D. Loss of Confidence as Grounds for Termination of a Labour Agreement. *Visegrad journal on human rights*. 2018. № 5 P. 64-69 URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vyshegrad-5_2018_Tom-1.pdf

Кравцов Д.М., Зіноватна І.В., Бурнягіна Ю.М., Орлова Н.Г., Соловійов О.В., Конопельцева О.О. Медіація як альтернативний спосіб розв'язання трудових спорів. *Наукові записки*. Серія: Право. 2022. Вип. 12. С. 73–79.

Кравцов Д.М., Зіноватна І.В., Бурнягіна Ю.М., Орлова Н.Г., Соловійов О.В., Конопельцева О.О. Вирішення спорів про припинення трудового договору за угодою сторін. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Вип. 70. С. 224–230.

Кулачок-Тітова Л. В. До питання про використання альтернативних способів урегулювання трудових спорів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2016. №. 21. С. 104–108.

Мацько М. А. Проблеми законодавчого закріплення медіації як альтернативного способу вирішення трудових спорів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2017. Вип. 4. С. 292–299.

Магновський І. Й. Осмислення медіації як позасудової процедури урегулювання цивільно-правових та трудових спорів *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Серія Право. 2024. № 17 (29). С. 172–180. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.17.29.172-180>.

Самокиш В. П. Особливості розгляду трудових спорів за новим Цивільним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». Вип. 6. Т. 1. 2017. С. 142–145.

Олійник О. О. Сучасний стан та перспективи визначення судової юрисдикції трудових спорів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 367–371.

Радіонова-Водяницька В.О. Національна служба посередництва і примирення та її роль у вирішенні колективних трудових спорів. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 105–111.

Середа О. Г. Медіація (посередництво) як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 38–45.

Сільченко С.О. Особливості розгляду трудових спорів з урахуванням змінених процесуальних норм. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 148–152.

Уварова Н. В. До проблеми визначення форм вирішення колективних трудових спорів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 132–135.

Устінова-Бойченко Г. М., Абдель Фатах А. С. Взаємозв'язок понять трудовий спір та трудовий конфлікт. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 255–257. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/58>.

Швець Н. М., Середа О. Г. Діджиталізація доступу до інформації про медіацію для вирішення індивідуальних

трудових спорів. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія "Юридичні науки". 2023. № 5. С. 86–90.

Швець Н. М., Баранова Л. О., Товстик А. О. Страйк як спосіб розв'язання конфліктів між роботодавцем і працівниками *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 6. С. 91–94.

Швець Н. М. Право на страйк: від теорії до практики реалізації. *National law journal: theory and practice*. 2014. № 6 (10). С. 182–186. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/6/41.pdf>

Швець Н. М. Право на страйк та умови його реалізації: монографія. Харків: Право, 2009. 224 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14184/1/Shvets_mon_2009.pdf

Швець Н. М. Право на страйк: особливості застосування та обмеження. *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 30–37. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14275/1/Shvets_30-37.pdf

Швець Н.М. Роль профспілок у реалізації працівниками права на страйк. *Проблеми законності*. 2019. № 145. С. 129–139.

Ярошенко О. М., Луценко О. Є. Правові позиції та висновки Верховного Суду України та Великої палати Верховного Суду щодо вирішення трудових спорів: навч. посіб. 2-ге вид. переробл. та доп. Харків: Юрайт, 2020. 196 с.

Ярошенко О.М., Іншин М.І., Луценко О.Є. Захист трудових прав працівників, обраних на виборні посади: актуальні проблеми правозастосування: монографія. Харків: Юрайт, 2022. 188 с.

Ярошенко О. М., Мельничук Н. О., Луценко О. Є. Захист трудових прав працівників на час виконання державних або громадських обов'язків: актуальні проблеми правозастосування: монографія. Харків: Юрайт, 2022. 220 с.

Melnyk V. Particularities of resolving labour disputes related to compensation for damages. Особливості вирішення трудових спорів, пов'язаних із відшкодуванням шкоди. *Підприємництво, господарство і право*. 2023. № 1. С. 28–33.

Soloviov O. V., Shvets N. M., Svichkarova I. V., Orlova N. H., Duma O. O. Form of Implementation of Collective Disputes in the Field of Labor Law. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. V. 11. n. 4. p. 1423–1432.

Silchenko, S., Sereda, O., Kravtsov, D., Zinovatna, I., Krasiuk, T. Compliance by employers with the Labor Code of Ukraine: On the issue of dismissal for improper performance of work. *Social and Legal Studios*, 2023, 6(4), pp. 217–225, URL: <https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-6-4-2023/dotrimannya-robotodavtsyami-kodeksu-zakoniv-pro-pratsyu-ukrayini-problema-zvilnennya-za-nenalezhne-vikonannya-roboti>

Тема 14. Предмет, принципи та джерела права соціального забезпечення

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття та правові ознаки соціального забезпечення. Функції соціального забезпечення.
2. Предмет права соціального забезпечення. Відмежування права соціального забезпечення від суміжних галузей права.
3. Поняття та особливості методу права соціального забезпечення.
4. Організаційно-правові форми і види соціального забезпечення.

5. Правовідносини у сфері соціального забезпечення: поняття, види правовідносин та їх загальна характеристика.
6. Суб'єкти, об'єкт і зміст правовідносин із соціального забезпечення.
7. Поняття і загальна характеристика принципів права соціального забезпечення. Галузеві принципи соціального забезпечення та їх зміст. Внутрішньогалузеві принципи соціального забезпечення.
8. Поняття, загальна характеристика та класифікація джерел права соціального забезпечення.
9. Акти міжнародно-правового регулювання соціального забезпечення.
10. Закони та підзаконні акти в системі джерел права соціального забезпечення.
11. Акти соціального партнерства як джерела права соціального забезпечення. Значення актів Конституційного Суду України та судової практики для правового регулювання відносин у сфері соціального забезпечення.

Список літератури за темою

Gnatenko K.V., Vapnyarchuk N.M., Vetukhova I.A., Yakovleva G.O., Sydorenko A.S. Ukrainian social welfare system development in the context of European integration. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2020. Vol. 27. No. 4. P.242-254.

Gnatenko K.V., Vapnyarchuk N.M., Vetukhova I.A., Yakovleva G.O., Sydorenko A.S. Principles of the Ukrainian social welfare system in the context of European

integration. *Journal of Public Affairs*. 2024. Vol. 24. Issue 1. e2906.

Андріїв В. В., Москаленко О. В., Прилипко С. М., Ярошенко О. М. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект: монографія. Харків: ФІНН, 2011. 280 с.

Болотіна Н. Б. Право людини на соціальний захист в Україні: монографія. Київ: Знання, 2010. 107 с.

Гарасимів Т. З. Принципи права соціального забезпечення України: монографія. Дрогобич: Вид. фірма «Відродження», 2002. 128 с.

Жернаков В. В., Сільченко С. О. Роль принципів в утвердженні соціальних прав в Україні: теорія і практика. *Право і суспільство*. 2021. № 6. С. 105-112.

Корнєва П. М. Місце принципу справедливості серед принципів права соціального забезпечення. *Держава і право*. 2014. Вип. 64. С. 258-264.

Кулачок-Тітова Л. В. Соціальна справедливість як основоположний принцип права соціального забезпечення. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2013. № 1082. Вип. 16. С. 119-122.

Ласько І. Класифікація джерел права соціального забезпечення України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2008. Вип. 47. С. 117-123.

Мокрицька Н. П. Право соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 536 с.

Прилипко С. М. Проблеми теорії права соціального забезпечення: монографія. Харків: ПП «Берека-Нова», 2006. 264 с.

Прилипко С. М. Сучасні концептуальні підходи щодо визначення особливостей методу права соціального забезпечення. *Право і безпека*. 2008. № 7/1. С. 13-22.

Рошканюк В. М. Процедурні та процесуальні правовідносини у праві соціального забезпечення. *Науковий*

вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 25. С. 107-110.

Синчук С. М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 422 с.

Сільченко С. О. До питання про метод права соціального забезпечення. *Право і безпека*. 2011. № 5. С. 190-194.

Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина: навчальний посібник. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна». 2016. 692 с.

Тищенко О. В. Еволюція принципів як головних соціально-правових засад права соціального забезпечення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 171-175.

Тищенко О. В. Право соціального забезпечення України: теоретичні та практичні проблеми формування і розвитку галузі: монографія. Київ: Прінт-Сервіс, 2014. 394 с.

Яковлєв О. А. Значення принципів права соціального забезпечення у сфері соціального захисту населення». *Право і суспільство*. 2020. № 6. С. 101-106.

Яковлєва Г. О. До визначення поняття та природи соціальних ризиків у праві соціального забезпечення. *Право та інновації*. 2018. № 2 (22). С. 49-53.

Яковлєва Г. О. До проблеми визначення поняття «суб'єкти права соціального забезпечення». *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 69-74.

Яковлєва Г. О. Наявність власних суб'єктів як критерій самостійності галузі права соціального забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Вип. 41. Т. 3. С. 56-59.

Яковлєва Г. О. Особливості нормативно-правового визначення змісту соціального ризику у праві соціального забезпечення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 4. С. 98-102.

Яковлєва Г. О. Поняття та особливості методу правового регулювання права соціального забезпечення. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. № 1. С. 182-192.

Яковлєва Г. О. Право соціального забезпечення як самостійна галузь права у національній правовій системі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3 (253). С. 102-106.

Яковлєва Г. О. Принципи права соціального забезпечення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 5-2. Т. 4. Ч. 1. С. 43-46.

Яковлєва Г. О. Проблеми класифікації принципів права соціального забезпечення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 1. С. 106-110.

Яковлєва Г. О. Проблеми систематизації принципів права соціального забезпечення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 1. С. 187-191.

Яковлєва Г. О. Роль та місце права соціального забезпечення в системі права України. *Юридичний бюлетень*. 2018. Випуск 6 (6). С. 78–85.

Яковлєва Г. О. Характеристика основних етапів становлення та розвитку сфери соціального забезпечення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 3(9). Т. 3. С. 68-72.

Яковлєва Г. О. Класифікація суб'єктів права соціального забезпечення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2016. № 2. С. 173-177.

Яковлєва Г. О. Проблеми правового регулювання та шляхи вдосконалення правового статусу суб'єктів права соціального забезпечення: монографія. Харків: Право, 2018. 336 с.

Ярошенко О. М. До питання про предмет права соціального забезпечення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 3 (90). С.90-98.

Тема 15. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Питання для обговорення

1. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні.
2. Поняття та правові ознаки страхових пенсійних виплат.
3. Основні суб'єкти солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
4. Поняття і значення страхового стажу як умови призначення пенсії. Порядок обчислення страхового стажу. Коефіцієнт страхового стажу.
5. Умови призначення пенсії за віком.
6. Умови призначення пенсії по інвалідності.
7. Умови призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника.
8. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
9. Загальні умови призначення пенсій у недержавній системі.

1. На загальних зборах ОСББ завели розмову представники різних поколінь, які почали з'ясовувати, хто з них підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і повинен сплачувати пенсійні внески в рамках ЄСВ:

- чоловік, який має власний цех з виробництва взуття і зареєстрований, як фізична особа-підприємець;
- голова правління акціонерного товариства;
- здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
- працюючий пенсіонер;
- священнослужитель;
- домогосподарка;
- безробітний;
- фізична особа, яка за договором підряду виконує ремонти у квартирах, не реєструючись підприємцем;
- головний лікар приватної лікарні, який є одночасно власником цієї лікарні;
- фермер;
- приватний детектив;
- жінка, яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною до 6 років за медичними показаннями;
- жінка, яка усиновила дитину і отримує допомогу по догляду за дитиною до 3-х років;
- адвокат;
- поліцейський;
- екстрасенс.

Чи підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню фігуранти фавули? Якими правами та обов'язками наділені особи, застраховані у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?

2. Загальний страховий стаж Мельничука (1964 р. н.) на 1 січня 2024 р. становить 26 років і 6 місяців. Він цікавиться, які в нього є варіанти для отримання права на пенсію: а) з 1 січня 2024 р.; б) упродовж наступних років.

Надайте обґрунтовану відповідь. Проаналізуйте механізм добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

3. Кульченко досяг віку 60 років 1 січня 2024 року. Сталося так, що на цей час він мав лише 14 років страхового стажу, оскільки деякий час працював за кордоном, а після повернення – без оформлення трудових відносин на ринку. З 2 січня 2024 року був прийнятий на роботу сторожем в будівельну фірму, але у вересні 2024 року був звільнений з роботи.

У жовтні 2024 року Кульченко звернувся до адвоката за консультацією, чи зможе він набути право на пенсію за віком і яким чином.

Надайте обґрунтовану відповідь Кульченку від імені адвоката.

4. Унаслідок поранення, одержаного 24 лютого 2024 р. під час масованих обстрілів міста внаслідок широкомасштабної агресії Російської Федерації проти України, Шаповалов став особою з інвалідністю 2 групи.

Які умови призначення Шаповалову пенсії по інвалідності? В якому розмірі та на який строк призначатиметься пенсія? Чи виникатиме у Шаповалова обов'язок повторного огляду в органах медико-соціальної експертизи?

5. Громадяни Гайдай, Вакулін, Лениць і Моргунов після визнання МСЕК особами з інвалідністю звернулися до управління соціального захисту населення за призначенням пенсії по інвалідності.

Із досьє претендентів у пенсіонери:

<i>Прізвище</i>	<i>Вік</i>	<i>Страховий стаж</i>	<i>Причина інвалідності</i>	<i>Група інвалідності</i>
Гайдай	21 рік	відсутній стаж	каліцтво, одержане внаслідок участі у масових акціях протесту під час Революції Гідності	I група
Вакулін	25 років	1 рік 6 місяців	інвалідність з дитинства, зумовлена пологовою травмою	II група
Лениць	30 років	4 роки 11 місяців	загальне захворювання	III група
Моргунов	35 років	13 років	нещасний випадок на виробництві	III група

Чи за адресою звернулися фігуранти фабули за призначенням пенсії по інвалідності? Хто з претендентів на пенсійне забезпечення набув право на призначення пенсії по інвалідності?

6. Із Конєвим під час виконання роботи на заводі стався нещасний випадок. У березні поточного року він звернувся до МСЕК для встановлення групи інвалідності. Інвалідність Конєву встановили строком на 1 рік. Через 3 місяці після огляду МСЕК Конєв досяг пенсійного віку, тому на подальший повторний огляд не з'явився.

Чи правильні дії Конєва? Проаналізуйте механізм встановлення інвалідності. На які строки встановлюється інвалідність? Які наслідки матиме нез'явлення на переогляд до МСЕК у встановлений термін? Назвіть строки виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності.

7. До управління Пенсійного фонду України звернувся громадянин Бакуменко із проханням дати роз'яснення з наступного питання. На теперішній час він отримує пенсію по інвалідності III групи внаслідок загального захворювання, проте через тиждень у нього виникає право на призначення пенсії за віком.

З якого дня Бакуменко буде отримувати пенсію за віком? Які умови переведення з пенсії по інвалідності на пенсію за віком? Чи повинен Пенсійний фонд України самостійно обирати для особи більш вигідний варіант пенсійного забезпечення?

8. Після смерті Селіванова його дружина цікавиться, чи є право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника у: а) неї; б) дітей подружжя, вік яких становить 15, 19 і 23 роки; в) 60-річній матері Селіванова, яка отримує пенсію за віком у мінімальному розмірі.

Які умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника? Дайте обґрунтовану відповідь з посиланнями на норми законодавства. В якому розмірі буде призначено пенсію?

9. У Крижної на 54-му році життя внаслідок хвороби помер чоловік, який останні 15 років працював приватним детективом, а до того часу 17 років пропрацював

юрисконсульт у приватній фірмі. На утриманні дружини померлого залишилося двоє дітей: дочка 14 років і 20-річний син – студент денної форми навчання. Після поховання чоловіка Крижна звернулася до районного управління праці та соціального захисту населення із заявою про призначення їй пенсії у зв'язку з втратою годувальника та про виплату допомоги на поховання.

Хто в даному випадку виступає суб'єктом права на пенсію та на виплату допомоги на поховання? Які органи призначають пенсію у зв'язку з втратою годувальника і допомогу на поховання? Назвіть джерела фінансування виплати допомоги на поховання та пенсії за фабулою задачі.

10. Малюк 2 серпня втопився у 35-річному віці (мав страховий стаж – 13 років). Його дружина через 9 місяців 20 днів після смерті чоловіка народила двійню. Вона перебуває у відпустці по догляду за дітьми до досягнення 3-х років. Померлий чоловік за життя втратив батьків та був усиновлений подружжям Грачових.

Хто з фігурантів фабули може претендувати на пенсію у зв'язку з втратою годувальника?

Список літератури за темою

Moskalenko O.V., Yakovlyev O.A., Marchenko Y.I., Rybak N.V., Dzhura K.Y. Legal status and social protection of persons with disabilities as a result of hybrid war. *Revista de Gestao Social e Ambiental*. 2023. Vol. 17. No. 8. e03188.

Rudyk V. International experience of retirement insurance and its implementation in Ukraine. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2017. Вип. 2 (191). С. 32-37.

Yaroshenko O.M., Demenko O.I., Moskalenko O.V., Sliusar A.M., Vapnyarchuk N.M. Social protection strategies in relations between Ukraine and the European Union. *Revista Brasileira de Alternative Dispute Resolution*. 2024. Vol. 6. No. 11. P. 211-232.

Yaroshenko O.M., Moskalenko O.V., Yakovleva G.O., Vapnyarchuk N.M., Demenko O.Y. The impact of tax deductions on social security systems and the effectiveness of social protection mechanisms. *Revista de Derecho de la Seguridad Social, Laborum*. 2024. No. 39. P. 179-193.

Аніщенко О. В.; Мамонтова Л. В. Особливості призначення та розрахунків пенсій по інвалідності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2016. № 16. С. 348-356.

Баранова В. Система пенсійного забезпечення України та євроінтеграційні процеси. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 1. С. 5-16.

Беседін В. Ф. Сучасні проблеми і тенденції в пенсійному забезпеченні населення України. *Університетські наукові записки*. 2017. № 1 (61). С. 131-140.

Боровик П. Тенденції розвитку вітчизняного пенсійного страхування. *Вища школа*. 2018. № 9. С. 58-67.

Горбатенко О. В. Щодо змісту правовідносин з пенсійного забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2012. Вип. 19. С. 11-14.

Дробот Ж. А. Правове регулювання пенсійного страхування у разі втрати годувальника: монографія. Черкаси: Вид-во Чабаченко Ю. А., 2011. 194 с.

Жернаков В. В. Сутність і регламентація юридичних процедур у праві соціального забезпечення. *Право і суспільство*. 2021. № 4. С. 82-88.

Зіноватна І. В. Актуальні питання реформування солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 4. С. 101-104.

Зіноватна І. В. Колізії в правовому регулюванні спеціального пенсійного забезпечення. *Право та інновації*. 2016. № 13. С. 80-84.

Зіноватна І. В. Принцип єдності та диференціації правового регулювання пенсійних відносин. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2014. № 29. С. 132-138.

Зіноватна І.В. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 86-91.

Коробенко Н. П. Пенсійне забезпечення по інвалідності в солідарній системі України: монографія. Київ: Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федерації профспілок України, 2011. 172 с.

Кучма О., Сіньова Л. Чинники, які впливають на пенсійне забезпечення: загальна характеристика та класифікація. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2018. Вип. 2 (107). С. 51-54.

Мельник В. П. Тенденції удосконалення пенсії по інвалідності у пенсійному страхуванні через призму новацій сьогодення: теоретико-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 165-171.

Можечук Л. В. Правова природа та особливості пенсійних правовідносин України в умовах реформування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 270-275.

Можечук Л. В. Правова сутність пенсійного забезпечення України як однієї із основних гарантій соціального розвитку. *Право та державне управління*. 2018. №1 (30). Т. 1. С. 99-104.

Оклеї І. В. Страховий стаж, його зміст та значення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. *Держава і право*. 2006. Вип. 32. С. 332-338.

Охріменко О. Пенсія у разі втрати годувальника. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 35. С. 43-45.

Пенсійні правовідносини в Україні: монографія. Київ: Юридична думка, 2013. 276 с.

Похил Н. Шляхи модернізації загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Підприємництво, госп-во і право. 2018. № 12. С. 234-238.

Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні: монографія. Київ: Ін Юре, 2012. 540 с.

Правові проблеми трудового та пенсійного законодавства України в контексті євроінтеграції: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2017. 256 с.

Скоробагатько А. В. Єдність та диференціація правового регулювання пенсійного забезпечення в Україні: монографія. Київ: Освіта України, 2019. 580 с.

Смутчак З. В. Система пенсійного забезпечення як складова соціального захисту населення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 5 (2). С. 66-69.

Сокоринський Ю. Тенденції розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 4 (25), Т. 2. С. 23-27.

Стадник М. П. Принципи пенсійного забезпечення в Україні. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 307-311.

Шашків Б. І. Право соціального забезпечення. Особлива частина: навчальний посібник. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 1092 с.

Тацишин І. Б. Деякі правові аспекти впливу рішень Верховного Суду України на пенсійне забезпечення

громадян України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 44 (2). С. 68-71.

Трунова Г. А. Окремі проблеми правового регулювання у сфері пенсійного страхування в Україні. *Право та інновації*. 2018. №4 (24). С. 96-103.

Трунова Г. А. Окремі проблеми реформування системи пенсійного забезпечення в Україні. *Юридична Україна*. 2020. № 9. С. 75-79.

Факас І. Б. Конституційне право осіб, які проживають за кордоном, на пенсійне забезпечення Україною. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Вип. 2. С. 89-96.

Федчишина К. В. Співвідношення єдності та диференціації у пенсійному забезпеченні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. № 3. С. 26-30.

Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 196 с.

Швець Н. М. Страховий стаж: поняття і юридичне значення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 77-81.

Ширант А.А. Принципи пенсійного забезпечення: монографія. Київ: ДІА, 2012. 192 с.

Шумило М. М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2016. 680 с.

Шумило М. М. Процедурно-організаційні правовідносини щодо припинення пенсійних виплат. *Альманах права*. 2016. № 7. С. 409-413.

Шумило М. М. Сучасний стан та перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні (за матеріалами наукового повідомлення на засіданні Президії НАН України

21 грудня 2016 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 2. С. 76-87.

Юровська В. В. Накопичувальна пенсійна система: актуальні питання. *Право та інновації*. 2021. № 2 (34). С. 52-57.

Т е м а 16. Спеціальне пенсійне забезпечення

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття і види спеціального пенсійного забезпечення.
2. Пенсійне забезпечення за особливостями професійного статусу.
3. Пенсійне забезпечення за особливостями соціального статусу.
4. Пенсії за особливі заслуги перед Україною.
5. Спеціальне пенсійне забезпечення за віком.
6. Пенсійне забезпечення за вислугу років окремих професій і окремих галузей економіки.

Список літератури за темою

Безкровний Є. Реалізація прокурором права на пенсійне забезпечення. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 8–16.

Вишновецька С. До питання про доцільність збереження пільгового пенсійного забезпечення льотного складу авіації. *Право України*. 2012. № 6. С. 107–114.

Жернаков В. В. Диференціація пенсійного забезпечення та перспективи законодавчого регулювання соціальної політики в Україні. *Вісник Академії праці і соціальних*

відносин Федерації профспілок України: наук.-практ. зб. Київ: Курс, 2006. № 4 (37). С. 20–27.

Зіноватна І. В. Колізії в правовому регулюванні спеціального пенсійного забезпечення. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). С. 166–171.

Зіноватна І. В. Правова природа пенсії за вислугу років. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2022, № 6, С. 181-184.

Костюк В. Л. Пенсійне право в умовах сьогодення: наук.-теорет. аспект. *Соціальне право*. 2017. № 1. С. 17–27.

Кравцов Д. М. Окремі питання правового регулювання перерахунку військових пенсій [Електронний ресурс] / Д. М. Кравцов // *Право та інноваційне суспільство : електронне видання*. – 2014. – Вип. 2. – Режим доступу : <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Kravtsov.pdf>

Кравцов Д. Пенсії за особливі заслуги перед Україною, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. – С.552 - 555

Радченко О. М. Особливості пенсійного забезпечення військовослужбовців за вислугу років. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2019.

Т. 1. № 56. С. 127–130.

Сільченко С.О. Пенсійне забезпечення за вислугу років, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. - С.539 – 541

Сільченко С.О. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. – С.543 -548

Сільченко С.О. Пенсійне забезпечення працівників прокуратури, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. С. 548 – 550

Сільченко С.О. Пенсійне забезпечення суддів, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. – С.541 – 543

Сільченко С.О. Пільгове пенсійне забезпечення за віком, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. – С 522 - 526

Сільченко С.О. Пільгове пенсійне забезпечення за особливостями соціального статусу, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. – С.528 - 530

Сільченко С.О. Спеціальне пенсійне забезпечення, «Велика українська юридична енциклопедія. Право соціального забезпечення», 2020, 912 с. – С.710 – 713

Скоробагатько А. В. Деякі правові аспекти пільгового правового забезпечення працівників річкового і морського флоту. *Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова*. 2011.Т. 16. Вип. 9. С. 91–98.

Скоробагатько А. В. Єдність та диференціація правового регулювання пенсійного забезпечення в Україні: монографія. Київ: Освіта України, 2019. 580 с.

Харитонova Л. І. Пенсійне забезпечення працівників водного транспорту. *Актуальні проблеми держави і права*. 1997–2006. № 28. С. 261–266.

Юшко А.М., Чижов Д.А. Перспективи розвитку законодавства про соціальний захист учасників АТО/ООС. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2019. № 2 (13). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Yushko_Chyzhov13.pdf

Тема 17. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття, принципи та види загальнообов'язкового державного соціального страхування.
2. Суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
3. Види та порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
4. Суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
5. Страхові виплати та соціальні послуги в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: види, загальна характеристика, порядок призначення, перерахунку, припинення та відмова у наданні.

Список літератури за темою

Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні: монографія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. 472 с.

Гаврилова О. О. Проблеми правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія «Право». Вип. 2.

2015. С. 258–265.

Єфремова Г. В. Поняття і сутність загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. *Форум права*. 2012. № 2. С. 256–260.

Кучма О. Л. Проблеми теорії та нормативно-правового регулювання соціального страхування в Україні: монографія. Київ: Освіта України, 2016. 416 с.

Москаленко О. В. Міжнародні стандарти у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*. Серія «Право». 2012. Вип. 18. С. 61–67.

Синчук С. М. Соціально-страхові правовідносини як різновид правовідносин соціального забезпечення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. № 59. С. 266–276.

Сільченко С. О. До питання про зміну парадигми правового регулювання обов'язкового соціального страхування. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). С. 61–66.

Сільченко С. О. Механізм правового регулювання соціального страхування: теоретичні аспекти. *Держава і право*. 2012. № 56. С. 294–300.

Сільченко С. О. Правове регулювання інформаційних відносин у системі соціального страхування. *Право та інновації*: 2017. № 2 (18). С. 92–97.

Сильченко С. Проблемы реализации прав застрахованных при проведении экспертизы временной утраты трудоспособности. *Leges et Viata*. 2018. № 2. С. 90–94.

Silchenko S., Kravtsov D., Sereda O., Zhernakov V., Orlova N. Development of National Social Insurance Systems in Ukraine and European Countries as a Factor in the Evolution of Human Rights to Social Security. *Economic Affairs (New Delhi)*. 2023. Vol. 68, Spec. Iss. P. 947–953. References : p. 952–953.

Соловйов О. В. Генеза становлення та розвитку обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні. *Право та інновації*. 2015. № 2(10). С.86–91.

Соловйов О. В. Поняття та ознаки нещасного випадку на виробництві як страхового випадку в соціальному страхуванні. *Порівняльно-аналітичне право* : електронне наукове видання. 2018. № 5. С. 172–176. URL: http://www.pap.in.ua/5_2018/48.pdf

Соловйов О. В. Фонд соціального страхування України як суб'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. *Право та інновації*. 2016. № 1(13). С. 179–184.

Соловйов О. Світовий досвід соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. *Evropský politický a právní diskurz*. 2016. Svazek 3. Vydání 2. S. 261–266.

Тарасенко В. С. Проблеми виплати допомоги по вагітності та пологах застрахованим особам: судова практика. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Т. 1. Вип. 5. С. 160–164.

Тищенко О. В. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: теоретично-правові проблеми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Вип. 24. Том 2. 2014. С. 198–200.

Трунова Г. Право на допомогу по тимчасовій непрацездатності у разі анулювання трудового договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10 (248). С. 61–65.

Тема 18. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття та принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
2. Суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
3. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття.
4. Види матеріального забезпечення матеріального забезпечення на випадок безробіття. Умови надання.
5. Види соціальних послуг, які надаються застрахованим.
6. Припинення, відкладення виплат матеріального забезпечення на випадок безробіття та скорочення їх тривалості.

Список літератури за темою

Бурка А.В., Боднарук М.І. Допомога по безробіттю: правовий аналіз реформ, здійснених в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12. 2022. С. 219 –222.

Мельничук Н. О. Правовий статус безробітного: теоретико-правова характеристика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія “Юриспруденція”. 2014. № 12. Т. 2. С. 66–69.

Москаленко О. В. До питання про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття.

Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 63. С. 356–361.

Савченко К. М. Тенденції розвитку соціального страхування на випадок безробіття в Україні. *Інвестиції: практика та досвід.* 2017. № 2. С. 57–62.

Сільченко С., Серeda О. Проблеми соціального захисту самозайнятих осіб щодо забезпечення на випадок безробіття *Юридичний вісник.* 2024. № 3. С. 234–243.

Трунова Г.А. Окремі проблеми правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 5. С. 76–80.

Шабанов Р. І. Право на зайнятість як суб'єктивне право громадян у сфері соціального захисту від безробіття. *Право України.* 2016. № 8. С. 63–70

Юровська В. В. Становлення і розвиток загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. *Право України.* 2011. № 10. С. 37–41.

Юровська В. В. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття як суб'єкт системи соціального страхування. *Актуальні проблеми права: теорія і практика.* 2012. № 24. С. 559–568.

Юровська В. В. Ваучерна програма як складова реформи національної політики на ринку праці. *Держава та регіони.* Серія : Право. 2016. № 1. С. 26–32.

Юровська В. В. Новели правового регулювання отримання статусу безробітного в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2019. № 6. С. 116–121.

Тема 19. Державні соціальні допомоги. Соціальні послуги

(для самостійного вивчення)

Питання для обговорення

1. Поняття та види державних соціальних допомог.
2. Державні допомоги сім'ям з дітьми: види та порядок призначення.
3. Поняття малозабезпеченої сім'ї та порядок реалізації її права на державну соціальну допомогу.
4. Умови призначення державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю.
5. Допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю.
6. Поняття й види соціальних послуг.
7. Порядок надання та отримання соціальних послуг.
8. Волонтерська діяльність у сфері надання соціальних послуг.

Список літератури за темою

Амелічева Л. П. Деякі проблеми правового регулювання соціальної реабілітації дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. *Академічні візії*. Випуск 12. 2022 р. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/71>

Андріїв В. М., Кучма О. Л., Сіньова Л. М. Забезпечення пільгами як різновид соціальної функції держави:

навчальний посібник. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2017. 523 с.

Бук М.О. Соціальні пільги для дітей з інвалідністю: поняття, правова природа та проблеми реалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. №8. 2023. С. 214–218.

Бук М.О., Буряк В.Я. Соціальні допомоги для дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування: особливості правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12. 2023. С. 170–174.

Бурка А. Державна допомога при народженні дитини: проблемні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. № 4. 2020. С. 116–120.

Бурлака О. Види соціальної допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 89–93.

Бурлака О. С. Особливості призначення і виплати допомоги при народженні дитини. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*. 2017. Вип. 2. С. 47–52.

Вознюк Н. І. До питання вдосконалення процедури забезпечення державними соціальними допомогами. *Публічне право*. 2015. № 3. С. 353–359.

Головко О.В. Волонтерство в Україні: історико-правовий аспект. *Право і безпека*. 2023. № 2 (89). С. 9–18.

Іншин М. І. Сутність правовідносин щодо соціального забезпечення допомогами у зв'язку з народженням і вихованням дитини. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2015. Вип. 2. С. 58–62.

Кадикало О.І. Актуальні проблеми соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2022. № 2. С. 10–14.

Корнілова О. Медична допомога як вид соціального забезпечення: монографія. Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса: Фенікс, 2021. 214 с.

Костюк В. Л. Державні соціальні допомоги: поняття, ознаки, основні види та тенденції розвитку. *Часопис Національного університету "Острозька академія"*. Серія "Право". 2017. № 1 (15). С. 1–18.

Кравченко О.О., Коляда Н.М., Каштан С.М., Молоченко І.А. Громадські організації та спілки осіб з інвалідністю як суб'єкти надання соціальних та реабілітаційних послуг засобами інклюзивного туризму в громаді: монографія. Умань: РВЦ «Візаві», 2020. 202 с.

Медвідь А. О. Соціальний захист безпритульних осіб і безпритульних дітей: монографія. Одеса: Фенікс, 2016. 198 с.

Мокрицька Н.П. Види соціальних послуг для бездомних осіб. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 193–198.

Мокрицька Н.П. Особливості набуття статусу вагітної жінки для надання права та гарантій у трудовому праві та праві соціального забезпечення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №3. С. 216–220.

Осіпова Л. Сучасна державна політика соціального захисту сімей з дітьми та її наслідки. *International Science Journal of Education & Linguistics* 2023. № 2(3) С. 36–50.

Перхайло Н. А. Актуальні тенденції в соціальній роботі та виклики сьогодення: теоретична рефлексія. Наукові інновації та передові технології. Київ, 2023. № 5 (19). С. 575–580.

Тарасенко В. С. Проблеми виплати допомоги по вагітності та пологах застрахованим особам: судова практика. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія "Юрид. науки". 2016. Вип. 5. Т. 1. С. 160–164.

Труфанова Ю. Державні соціальні допомоги малозабезпеченим сім'ям в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. №. 3. 2023. С. 130–134.

Хомич І. Ю. Особливості соціальної допомоги як форми соціального забезпечення населення України. *Форум права*. 2013. № 3. С. 717–724.

Чанишева Г. І. Соціальні пільги: поняття, правова природа, класифікація. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 3. С. 55–59.

URL: <http://chernvisn.onua.edu.ua/index.php/chern/article/view/98/94>

Чеховська І. В. Державна соціальна допомога сім'ям в Україні: аналіз правозастосовної практики. *Університетські наукові записки*. 2011. № 4. С. 255–261.

Шаль В. Р. Сучасний стан та пріоритетні тенденції розвитку законодавства у сфері надання соціальних допомог та інших виплат прокурорам і членам їх сімей. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №4. 181–185.

Шлапко Т. В. Глущенко Н. В., Рєпін Д. А. Сучасний стан правового регулювання реабілітації та ресоціалізації осіб із залежністю від психоактивних речовин. *Юридичний науковий електронний журнал*. №12. 2021. С. 194–197.

Шумна Л. П. Право на соціальну підтримку і гарантії його реалізації в умовах ринкової економіки: монографія. Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2014. 380 с.

Яковлева Г.О. Сутність та значення соціальної пільги як виду соціального забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 29. Ч. 2. Т. 4. С. 53.

Яригіна Є П. Соціальне забезпечення сімей з дітьми: міжнародний досвід та українська модель: монографія. Харків: «Моноліт». 2016. 196 с.

Яригіна Є.П. Право сімей із дітьми на соціальний захист як складова соціальних прав людини і громадянина:

вітчизняний і європейський контекст. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 145. С. 118–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2019_145_11.

Яцюк Т. Теоретико-правова характеристика інституту волонтерства в Україні: основні законодавчі принципи. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/>

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу «Трудове право та право соціального забезпечення»

Курс	Галузь знань, рівень вищої освіти, напрям підготовки	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
Кількість кредитів ECTS: 6,0 Поточний контроль: 2 Загальна кількість годин: 180 Тижневих годин: 4	08 «Право» Бакалавр 081 «Право»	Обов'язкова: Лекції: 8 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 84 Види контролю: залік за результатами ПК, іспит

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру, спрямована на засвоєння програмного матеріалу, під час якої слід опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до винесених на практичні заняття тем.

Формами її є:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- вивчення додаткової літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться для самостійного вивчення;
- підготовка до контрольних навчальних заходів.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Основна мета індивідуальної роботи – поглиблення знань студентів з трудового права та права соціального забезпечення, напрацювання навичок самостійної роботи з науковою літературою, формування умінь у викладенні теоретичних питань і правильному застосуванні чинного законодавства. Її змістом є поглиблене опрацювання навчальної літератури, рекомендованої наукової літератури, чинного законодавства й практики його застосування.

Вимоги до виконання індивідуальної роботи:

1) *курсова робота* – загальний обсяг 20–25 сторінок. Структура: вступ, основний зміст роботи, висновки, список використаної літератури. Подається на кафедру для рецензування. Захист відбувається на кафедрі за участю двох викладачів;

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

Захист курсової роботи	Max 8	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні й практичні висновки. Вміння орієнтуватися в основних наукових доктринах і концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань із дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.

	7	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість і самостійність у дослідженні. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань із дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	6	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. Основні теоретичні питання висвітлено поверхнево, відсутні висновки або висновки не мають самостійного характеру; студент слабо володіє матеріалом. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.

8. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національн ою шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовує ться в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Предмет трудового права.
2. Метод трудового права.
3. Поняття і види джерел трудового права.
4. Конституція України – правова засада регулювання відносин у сфері праці.
5. Право на працю: поняття та гарантії його забезпечення.
6. Єдність і диференціація правового регулювання праці.
7. Міжнародні договори і акти міжнародних організацій у сфері праці.
8. Трудові правовідносини: поняття, зміст, підстави виникнення, зміни та припинення.
9. Оціночні поняття у законодавстві про працю.
10. Працівники як суб'єкти трудового права.
11. Особливості правового регулювання праці жінок.
12. Особливості правового регулювання праці неповно-літніх осіб.
13. Особливості правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням.
14. Роботодавці, їх організації та об'єднання як суб'єкти трудового права.
15. Права профспілок у сфері соціально-трудових відносин.
16. Зайнятість і працевлаштування: поняття, ознаки. Заходи щодо сприяння зайнятості населення.
17. Поняття і правовий статус безробітного.
18. Професійне навчання працівників: форми й організація.
19. Атестація працівників: поняття та організація.

20. Соціальний діалог у сфері праці: поняття, форми, сторони.

21. Поняття, зміст і порядок укладення колективного договору.

22. Поняття, види, зміст і порядок укладення колективних угод.

23. Поняття трудового договору і його відмінності від суміжних цивільно-правових договорів.

24. Зміст, форми і строки трудового договору.

25. Сумісництво, суміщення професій (посад) та заміщення тимчасово відсутнього працівника.

26. Правове регулювання трудових відносин сезонних і тимчасових працівників.

27. Контракт як особливий вид трудового договору.

28. Загальний порядок прийняття на роботу.

29. Випробування при прийнятті на роботу: порядок встановлення, тривалість, правові наслідки.

30. Поняття, види і порядок переведення на іншу роботу. Поняття і порядок переміщення працівників.

31. Зміна істотних умов праці: підстава, зміст, порядок, наслідки.

32. Припинення трудового договору з підстав: а) закінчення строку його дії; б) переведення працівника на інше підприємство, в установу, організацію або перехід на виборну посаду (пп. 2 і 5 ст. 36 КЗпП України).

33. Припинення трудового договору у зв'язку із набранням законної сили вирокom суду, яким працівника засуджено до покарання, яке виключає можливість продовження даної роботи (п. 7 ст. 36 КЗпП України).

34. Припинення трудового договору у зв'язку із укладенням трудового договору (контракту), всупереч вимогам Закону України «Про запобігання корупції» (п. 7¹ ст. 36 КЗпП України).

35. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Його відмінності від припинення трудового договору за угодою сторін.

36. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у зв'язку із зміною в організації виробництва і праці (п. 1 ст. 40 КЗпП України).

37. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у зв'язку із виявленою невідповідністю працівника займаній посаді або виконуваній роботі, а так само відмовою або скасуванням допуску до державної таємниці (п. 2 ст. 40 КЗпП України).

38. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця за систематичне невиконання працівником без поважних причин трудових обов'язків (п. 3 ст. 40 КЗпП України).

39. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця за прогул без поважних причин (п. 4 ст. 40 КЗпП України).

40. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у разі нез'явлення на роботу протягом більш як чотирьох місяців підряд внаслідок тимчасової непрацездатності (п. 5 ст. 40 КЗпП України).

41. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у разі поновлення на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу непрацездатності (п. 6 ст. 40 КЗпП України).

42. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у разі появи працівника на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння (п. 7 ст. 40 КЗпП України).

43. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у разі вчинення працівником за місцем роботи розкрадання майна роботодавця (п. 8 ст. 40 КЗпП України).

44. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у разі призову або мобілізації роботодавця - фізичної особи під час особливого періоду (п. 10 ст. 40 КЗпП України).

45. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у разі встановлення невідповідності працівника займаній посаді, на яку його прийнято, або виконуваній роботі протягом строку випробування (п. 11 ст. 40 КЗпП України).

46. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у разі вчинення працівником мобінгу (цькування), встановленого судовим рішенням, що набрало законної сили (п. 12 ст. 40 КЗпП України)

47. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку одноразового грубого порушення трудових обов'язків (п. 1 ст. 41 КЗпП України).

48. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку винних дій керівника підприємства, установи, організації, внаслідок чого заробітна плата виплачувалася несвоєчасно або в розмірах, нижчих від встановленого законом розміру мінімальної заробітної плати (п. 1¹ ст. 41 КЗпП України).

49. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку винних дій працівника, який безпосередньо обслуговує грошові, товарні або культурні цінності, якщо ці дії дають підстави для втрати довір'я до нього з боку роботодавця (п. 2 ст. 41 КЗпП України).

50. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку вчинення працівником, який виконує виховні функції, аморального проступку, не сумісного з продовженням даної роботи (п. 3 ст. 41 КЗпП України).

51. Обмеження спільної роботи родичів на підприємстві, в установі, організації. Розірвання трудового договору у зв'язку із перебуванням всупереч вимогам Закону

України «Про запобігання корупції» у прямому підпорядкуванні у близької особи (ст. 25¹ і п. 4 ст. 41 КЗпП України).

52. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку наявності у працівника реального чи потенційного конфлікту інтересів (п. 4¹ ст. 41 КЗпП України).

53. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку припинення повноважень посадових осіб (п. 5 ст. 41 КЗпП України).

54. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у випадку неможливості забезпечення працівника роботою, визначеною трудовим договором, у зв'язку із знищенням (відсутністю) виробничих, організаційних та технічних умов, засобів виробництва або майна роботодавця внаслідок бойових дій (п. 6 ст. 41 КЗпП України).

55. Попередня згода виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) при розірванні трудового договору з ініціативи роботодавця.

56. Відсторонення працівника від роботи та його відмінності від розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.

57. Порядок оформлення звільнення. Розрахунок із звільненим.

58. Поняття і види робочого часу.

59. Режим роботи. Ненормований робочий день.

60. Гнучкий режим роботи.

61. Надурочні роботи.

62. Поняття та види часу відпочинку.

63. Відпустки: поняття і види.

64. Тривалість, порядок і умови надання щорічної відпустки.

65. Соціальні відпустки.

66. Заробітна плата: поняття, структура, індексація.
Мінімальна заробітна плата.

67. Тарифна система оплати праці.

68. Поняття трудової дисципліни і правові засоби її забезпечення.

69. Стягнення за порушення трудової дисципліни у загальній дисциплінарній відповідальності: види і порядок застосування.

70. Особливості притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців.

71. Матеріальна відповідальність працівників: поняття, функції, види, підстава й умови.

72. Визначення розміру і порядок покриття матеріальної шкоди, заподіяної працівником.

73. Випадки повної матеріальної відповідальності працівників.

74. Договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність працівника.

75. Матеріальна відповідальність роботодавця перед працівником.

76. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

77. Поняття і види трудових спорів.

78. Комісія по трудових спорах: організація, компетенція, порядок розгляду спорів і виконання рішень.

79. Колективні трудові спори: предмет, сторони, момент виникнення.

80. Примирна комісія як орган з вирішення колективних трудових спорів.

81. Трудовий арбітраж як орган з вирішення колективних трудових спорів.

82. Національна служба посередництва і примирення. Її роль у вирішенні колективних трудових спорів.

83. Страйк: поняття, порядок його оголошення та проведення. Визнання страйку незаконним і заборона страйку.

84. Види і правовий статус органів державного нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю.

85. Предмет права соціального забезпечення.

86. Метод права соціального забезпечення.

87. Функції права соціального забезпечення.

88. Принципи права соціального забезпечення.

89. Джерела права соціального забезпечення.

90. Організаційно-правові форми та види соціального забезпечення.

91. Правовідносини із соціального забезпечення: поняття, зміст, підстави виникнення, зміни та припинення.

92. Страховий стаж.

93. Правовий статус Пенсійного фонду України.

94. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: загальна характеристика.

95. Правовий статус суб'єктів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

96. Пенсії за віком у солідарній системі: поняття та порядок призначення.

97. Пенсії по інвалідності в солідарній системі: поняття та порядок призначення

98. Пенсії у зв'язку із втратою годувальника в солідарній системі: поняття та порядок призначення.

99. Призначення і виплата пенсій.

100. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

101. Поняття та загальна характеристика спеціального пенсійного забезпечення.

102. Пенсії за віком на пільгових умовах.

103. Особливості пільгового пенсійного забезпечення працівників окремих професій і окремих галузей економіки.

104. Пенсійне забезпечення у зв'язку з особливостями соціального статусу.

105. Недержавне пенсійне забезпечення: система, принципи, пенсійні виплати.

106. Поняття, суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

107. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

108. Поняття, суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

109. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.

110. Поняття, суб'єкти та об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

111. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності.

112. Поняття і види державних соціальних допомог.

113. Державні допомоги сім'ям з дітьми.

114. Державна допомога особам з інвалідністю з дитинства й дітям з інвалідністю.

115. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям.

116. Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю.

117. Поняття й види соціальних послуг.

- 118.Порядок надання соціальних послуг.
- 119.Соціальні послуги бездомним і безпритульним дітям.
- 120.Соціальне забезпечення осіб з інвалідністю.

З М І С Т

Вступ.....	3
Програма навчальної дисципліни «Трудове право та право соціального забезпечення».....	5
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять та самостійної роботи.....	14
Завдання до практичних занять.....	16
Поточний контроль знань студентів.....	95
Самостійна робота.....	96
Індивідуальна робота студентів.....	96
Критерії оцінювання успішності студентів.....	97
Контрольні питання для підготовки до іспиту.....	100

Навчальне видання

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

для студентів II та III курсів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
заочної форми навчання
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і: СЕРЕДА Олена Григорівна,
СЛЮСАР Андрій Миколайович,
ЯКОВЛЄВ Олександр Анатолійович,
ВЕТУХОВА Ірина Анатоліївна,
КРАВЦОВ Данило Маркович,
СВІЧКАРЬОВА Ярослава Віталіївна,
ЗІНОВАТНА Іляна Вікторівна,
СОЛОВЙОВ Олексій Володимирович,
ЖИГАЛКІН Іван Павлович

Відповідальний за випуск *О. Г. Середя*

Редактор

Комп'ютерна верстка